„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 50. У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 6. (18.) АПРИЛА 1879. ГОДИНА XIV.

НА СЛИКУ У ИТАЛИЈИ.

У ватиканској палати у Риму насликао је Рафајило својом вештачком кичицом „Атинску школу“, где је претстављен велики грчки филозоф Платон, како је подигао руку к небу, као свету идеала, а Аристотел к земљи, на којој је он своје знанствене опите и истраживања чинио. У та два потеза изражена су и она два правца у науци и животу људском, којима од вајкада иде човечији род на путу свога напретка и развитка. Правац идеалан и правац реалистичан. На сваком пољу људског делања, у науци и уметности, па и у самом животу било је великих претставника и једног и другог правца.

Један од претставника идеалног света, од великана овог нашег века и наших народних покрета јесте италијански ђенерал Гарибалди. То је дивна иројска слика, која по готово и не пристаје за ове наше дане, у доба материјалистичне струје и такозваног реалистичног погледа на свет. Слика је то, која нас потсећа на стара витешка времена, када заношљив полет и младићко одушевљење нису кочили хладно прорачуњени интереси, када „мудрост прашњава није оговарала божанствену ћерку, коју свет млађаним одушевљењем назива.“ Италијански народ осећао је то, када је своме народном јунаку дао почасни придев и назвао га „мачем Италије.“ У старо италијско доба, када су Римљани темељ ударали светској империји својој, и тада је био таки један јунак, кога су „мачем отаџбине“ своје назвали. Та иста мисао изрекла се у Италији и онда, када је Гарибалди похитао у помоћ Французима, који су од Немаца код Седана потучени. Рекло се тада, Гарибалди ће утонути у ђерманској поплави, која је наишла на француски народ. Но то је још понајбоље зна̂ ј, рекоше тада јер Гарибалди није више за овај у материјализму огрезли свет, који је кадар и најсветије одушевљење потсмеху да подвргне.

Па тај јунак, који је беспримерном чистотом свога карактера, ретким и у безбројним приликама осведоченим пожртвовањем, постидио и најжешће непријатеље своје, тај јунак, кога су „краљем слободе“ назвали, — старина Гарибалди данас је, који својим изненадним доласком са острва Капрере у престоницу краљевине Италије необично потресе живце васколиког италијанског народа. Као електрична струја пронео се глас по Италији, да Гарибалди долази у Рим, да последње тренутке свога живота тамо проведе. У средишту новостворене велике отаџбине, у стародревном Риму, за којим је толико чезнуо, да постане престоницом велике уједињене Италије, у том граду хоће Гарибалди да заклопи очи на вечни сан.

Листови пишу, да је неисказана сцена била, када је Гарибалди у Рим стигао и када се мноштву народа, које га је дочекало, саопштило, да је Гарибалди болестан. Одушевљено клицање задрхтало је на уснама и народ је ћутећки посматрао призор, који му се указивао. Ђенерала су лежећива понели у кочије, које су за њ спремне стојале. Очи су му биле затворене, а око главе му беше обавијен црвен рубац. Изгледао је више мртав него жив. Многи се у народу заплакао. Као што његови пријатељи веле, Гарибалди се одлучио својом вољом, да иде у Рим. Кад су га одговарали, да то не чини, јер би се његово изненадно путовање могло криво тумачити, запитао је, е да ли је нужно, да при сваком кораку свом најпре изађе у свет једног весника. Ни тешка болетица, од које пати, ни бура на мору тога дана, када се кренуо са Капрере, ништа од свега тога није га могло навести, да одгоди своје путовање.

Краљ Умберто, кад је чуо, како се Гарибалди изразио, да му је жао, што не може видети младог краља, сина Виктора Емануила, за којег је Гарибалдов мач војевао и читаву краљевину извојевао, похитао је, да сам лично оде њему у посету. „Мени је 35 година“, рекао је краљ Умберто, „млађи сам од њега, па ми ваља, да ја Гарибалда походим“. Тиме се краљевско достојанство поклонило и пошту одало највршњем претставнику величанства италијанског народа. Јер ваља знати, да у том народу, што живи у најлепшем крају европском, на дивном апенинском полуотоку, које се европским вртом назива, да у том народу није угинуло одушевљење и оданост према оним великанима, који су поборници народне идеје. Хладно материјалистичко доба наше није толико изопачило италијански народ, да постане индиферентним, равнодушним према ономе, што се у племенитом самопрегоревању одаје народној величини и слави. Гарибалди је и данас први и најзаслужнији грађанин велике уједињене Италије. То признаје и њему се клања листом васколики италијански народ. Краљ Умберто, као народни владалац, није могао обићи то поштовање, није могао заостати иза општег народног осећања. Својом посетом, коју је Гарибалду учинио, показао је, да је вредан син свога оца, достојан члан савојске династије, која се вазда ослањала на народне осећаје и која се на крили тих осећаја толико увеличала.

Кад се у једном великом народу, као што је италијански, тако велика и тако једнодушна почаст одаје народном јунаку, који је заборављао на земна блага и тежио свом одношћу вишим народним идеалима, онда, колико већма треба да се гаји правац идеални у нашем народу, који није толико многобројан и којем још многи тешки дани претстоје до потпуног осигурања свог народног опстанка и развитка. У последње доба код нас су многи звани и незвани писали о такозваном реалистичном правцу у науци, па су настојали, да се тим правцем пође и у народно-политичном животу. У обмани мислило се, да се служи науци и истини, кад се у млађем нараштају нашем потирало, ил бар покушавало да потре у корену одушевљење за народну срећу и бољитак. Заборавило се при томе, да се тиме хоће да потре оно, што омладину као такву највећма украшава и удостојава. Заборавило се и на то, да у једном народу, особито кад је малобројан као српски народ што је, ваља неговати одушевљење и идеалнији правац и развитак, ваља га неговати, ако се хоће, да постигне опште народна цел, ако се хоће, да као Срби и на даље у свету поживимо и да као такви у напредак пођемо.

Заиста. Ко негује народно одушевљење код српског народа, код којег се не може све на узајамном интересу оснивати, већ где се од појединаца и жртве изискују, ако се хоће, да се покрене велико коло у напредак општи, ко то чини, тај не греши ни против науке, ни против у истини реалистичног правца. Тиме стварно ради на подизању народне зграде српске, која се без полета и одушевљења подићи не може, као што се у опште ништа великог у свету створило није, што се није на тих крили узнело.

Ту је истину разумео италијански народ онда, кад је раскомадан био, па се за то понео у општем одушевљењу за људима, као што су Мацинија и Гарибалди. И у том општем народном одушевљењу све политичне па и најпротивније странке и заједнички су порадиле на остварењу велике народне мисли. Тој се истини клања и данас тај народ, кад је политично уједињен. То сведочи потоњи Гарибалдов дочек у Риму. И тиме показује италијански народ, да је од старих Римљана насљедио клицу велике државотворне снаге. Ко би народу српском пожелио, да се на те узоре и на цео италијански народ у том погледу угледа, тај би му у истину само велико добро пожелио.

Политички преглед.

Ма да ускршњи празници нису донели готово никакве новине на пољу дневне политике, и пак нису они прошли без икаква политичка зачина. Многи почети а недочети догађаји нису могли ни за то кратко време застати без трага и гласа, а да се ма у ком правцу не развијају на боље или на горе, да се јасније расплету, но што су од пре били, или још тамније заплету. Ту су на дневном реду још многе увгредне ствари, које иду у опсег источног питања, а још нису ни у колико решени, ту тако звана мисирска афера, инглески ратови по разним деловима света, одношаји међу посебним силама јевропским, који ни онако неће никад сићи с дискусије свакидашњих расправа, у опште ту су многа „питања“ од веће или мање важности, која ће свагда давати прилику за размишљање и претрес, јер догађаји иду својим током, они се не дају заустaвити у свом природном развоју.

Од свију политичких догађаја, који понајвећма забављају свуколику јевропску дипломацију, још једнако стоји на првом месту мешовита окупација Источне Румилије. Како су интереси сила на истоку врло укрштени, окупација та тешком натегом иде на пред. Једва се порта приволела да је усвоји и пристане на њу у оној форми, како је Инглеска предложила, а појавила се друга сметња у том, што се због суревњивости саме силе међу собом не могу да споразумеју, и то, као што сами веле, о неке споредне и незнатније ствари, као што је главно заповедништво над окупационим војском, терен, који се има поседнути и др. Још се није то ни расправило, а појавиле се најновије сметње, које изгледају, као да ће читаву ту мисао осујетити. Вели се, да су силе увиделе, да се окупација у оној форми, као што се намеравало, неда спровести, јер отпор који се у Источној Румилији већ сада спрема, док је пројект окупације још го предлог без и каква видљива знака, — отпор тај толики је, да су се силе забринуле, те почеле тражити и удешавати неку нову „комбинацију“, по којој би се извела та „јевропска“ воља. У сљед тога су новине препуне сваковрсних, често протусловних вести о целој тој ствари. Вели се, Русија је предложила, да само талијанска војска поседне Источну Румилију, а Италија се томе противи. То се дементује са полузваничне стране, па вели, да због тога сам пројект окупације не ће претрпети никаква уштрба, још мање да ће се — као што се било рекло — са свим напустити. Сад, кад је Порта одустала од права посаде у балканским кланцима, те нема опасности, да ће мир и ред бити поремећен у дотичним покрајинама, — сад се мора та мисао што пре и што енергичније спровести. Док се с једне стране тако размишља о новој комбинацији, дотле Порта, хотећи да изађе на сусрет силама, предлаже, да се пуномоћ јевропске комисије продужи и Алеко паша постави за привременог гувернера Источне Румилије на годину дана. Алеко паша Богоридес родом је Грк, син бившег кнеза од Самоса и бивши портин посланик на бечком двору. Вели се, да је Алеко врло погодна личност по све странке, те се Порта нада, да њен предлог неће остати без одзива. У ком су стадију оба поменута предлога, до овог часа није познато, а из оних многих верзија о тој ствари тешко је и дознати праву истину. Лако може бити, да ће „Голос“ имати право, кад сматра мисао окупације Источне Румилије као осујећену, те вели, да ће руска војска у одређеном року отићи из Бугарске, те да ће онда без и какве одговорности моћи гледати, шта се „тамо доле“ збива, али ни како не ће допустити, да Бугари подлегну у борби с Турцима, те изгубе зар она преимућства, која су им Руси извојевали.

На другом месту дневне дискусије стоји тако звани државни удар вицекраља мисирског, Исмајил-паше, — тако Инглези називају познати поступак кедивов спрећу јевропских министара. Интересоване силе, Инглеска и Француска, још се нису згодиле о начину, како да им се да задовољење за увреду, сад се баш налази у Паризу државни секретар инглески, и он води о тој ствари преговоре с Вадингтоном. Све, што су до сад учиниле, то је да су рекламоване код султана за сатисфакцију. Вели се, да је на то султан послао депешу маркизу Сализберију, у којој се жали на догађаје у Кахири и осуђује их, те нуди Инглеској, да Исмајил-пашу збаци с поткраљевства, а на његово место постави Халим-пашу, најмлађег сина Мехмед-Алије. Предлог тај претресаће се још на велику суботу у инглеском и француском министарском већу, али се резултат до овог часа још не зна. Међу тим либерални листови инглески опомињу владу, да не прехитри, јер збацити Исмаил-пашу са поткраљевства — то би била велика одговорност, коју Инглеска не треба да узме на се. Осим тога вели „Тајмс“, ако се кедив силом успротиви, Инглеска у овај мах нема војске на расположењу, да силом изведе тај чин. И збиља, кедив се спрема за сваку евентуалност. Вели се, да ће своју столицу из Кахире преместити у Александрију, која је згоднија за обрану и коју већ утврђује и оружа; осим тога скупља већ и војску. Нема сумње, да ће лако бити Џону Булу с Измаил-пашом, само је срамота његовој надутости, како се усуђује таки кепец прекосити му.

Из Бугарске стоје пред нама вести о оном, што се догодило у очи ускрса. Бугарска народна скупштина — и она се попут других државних и земаљских парламената распустила преко ускршњих празника. О последњем раду њеном пре распуста телеграфишу 28. марта „Рајтерову бирову“ ево ово: „Народна скупштина претресла је данас даљих 38 чланака устава, и тако су до сад претресени и одобрени 117 чланака. Чл. 79. изменут је тако, да сви чланови редовне народне скупштине морају бити бирани. Сваки скупштинар ваља да репрезентује 10.000 душа оба рода, а скупштина заседава три године. Даље је закључено, да сваки грађанин од 21. године своје ужива сва политичка права, те по томе да има право избора, а да може бити изабран, иште се старост од тридесет година да зна бугарски читати и писати. Чланак 81. тако је изменут, да најстарији скупштинар буде председник скупштине. (Ваљада само до конституисања? — У.) Чл. 99. додата је клаузула, која скупштину опуномоћава, да може постављати истражне одборе. Члци 101. и 102. изостављени су и заменути новима који наређују, да законодавна иницијатива припада кнезу и скупштини, а за подношење законских нацрта иште се четвртима присутних скупштинара“. — По „Тајмсу“ издао је кнез Дондуков-Корсаков заповест, да се имају што пре предузети избори за нову скупштину, која ће бирати кнеза. Ако и како буде можно, избор ће се обавити пре 21. априла (3. маја), дакле пре одласка Руса из Бугарске. — Председник бугарске народне скупштине послао је Гледстону ову депешу: „У најтежим тренутцима свог народног живота, у тренутцима патње и занемарености бугарски је народ радосно и одушевљено саслушао од вас реч сажаљења, заштите и утехе. Не обзирући се на тешкоће и предрасуде свуд око себе, бранисте ви смело праведну ствар несретна народа, сад искупљену слободу човечности. Бугарски народ испуњава у лицу своје потпуне народне скупштине велику и свету дужност, захваљујући од свег срца вама и вашим племенитим друговима на симпатијама, коју сте показали и вазда показујете спрећу бугарског народа при његову ослобођењу. (Потписан) Антим, од Видина, председник скупштине“.

По једној вести „Нов. беч. тгблта“, међународна комисија за уређење граница која је преко зиме била прекинула свој посао требала је 3. апр. наставити га. Она се дели на четир секције, црногорску, српску, бугарску и Источно-румилијску. Аустро-Угарску заступаће у бугарској комисији војени пуномоћеник у Цариграду, пуковник Раб, у Источно-румилијској ђенералштабни капетан, гроф Вурмбрант.

Познато је, да је тако звана арнаутска лига послала депутацију на дворове сигнатарних сила, а тога ради, да пораде код њих, да се одржи неповредивост и целокупност арнаутских области. Депутација се прво упутила у Рим, а одатле ће даље. Из Рима се јавља, да је државни тајнак у талијанском министарству спољашњих послова, Торнијели, примио арнаутске делегате Абдул-беја и Мехмед-Али-беја. Не каже се како депутација подноси своје жеље, е да ли споменицом или иначе на писмено, или само устмено. Међу тим римски лист „Италија“ саопштава некакву арнаутску споменицу, у којој се иште автономија Албаније и протестује против сједињења с Грчком. Други један римски лист вели, да арнаутска депутација у Риму није искала анексију с Италијом, него само протекторат њен.

У Видину се догодио један случај с Аустро-угарским консулом, који је дао повода малом дипломатском спору међу петроградским и бечким кабинетом. Поводом неке приватно-правне размирице, коју је некакав аустро-угарски поданик имао код видинског суда и био осуђен на ексекуцију, потражи он заштите и обране у аустро-угарског консула. Овај му обећа заштиту. Кад је дошло до оврхе, консуо збиља дође на лице места и хтеде осујетити оврху судску. Светина се уроти противу њега и хтеде га инсултирати. На то руски гувернер од Видина даде претерати консула преко Дунава. Бечки кабинет заиште на то сатисфакцију у Петрограду, и „Пол. кор.“ јавља, да ће петроградски кабинет дати прикладну сатисфакцију.

Из Лондона се јавља, да се одонуд у Рим упутио наш суплеменик и познати вођ у херцеговачком устанку, Мићa Љубибратић, да „тамо тражи припомоћи.“ Нама није познато, каква би то била припомоћ, у чему би се састојала и на што.

Поводом предстојећих избора за бечко царевинско веће било се разгласило да ће Чеси ући у рајхсрат. Повереници чешке државоправне странке издали су о ускрсу изјаву, из које се види право стање ствари. У својој последњој седници закључио је клуб чешких посланика, да не иалази за умесно, да Чеси шаљу заступнике у државно веће, докле се год политичке прилике не измене. Он је сад опет спремио све што је нужно за нове изборе. После избора изабрани заступници решиће о даљем поступку чешке опозиције. За то повереници позивају већ сада бираче, да буду сложни, да бирају за посланике постојане и самосталне људе, који ће заједнички и сложно, а не на своју руку радити на бољку и напретку чешког народа и чешке земље. У своје време, клуб ће, као свагда издати опширан проглас и напутак за изборе.

Реч у своје време.

(Поглед на неке просветне прилике у нас.)

II.

(Свршетак.)

Но сад да пређемо на оно, што управо овом приликом оћемо да изнесемо на видик, а то је: у каквом размеру стоји број питомаца према своти уложених капитала“ Навешћемо само неке еклатантније примере. Тако на прилику износе Текелијне закладе скоро на по милиона фор; да је отуд интерес грдан и огроман, то се разуме. Па шта мисле поштовани читаоци, за рад колико питомаца троше се ове силне хиљаде камата од те закладе? За рад њих свега тридесет! Лука Милићковић и сестра му Марија Петровић завешташе три стотине јутара земље у име стипендија, од којих камате износе више хиљада фор. па колико питомаца троше те хиљаде? Само њих четир! Мислимо, да је ово довољно, па да се види велика несаразмерност, која постоји између броја питомаца и између капитала, што су уложени у ове две закладе. О другим штипендијским закладама и да не говоримо, јер све говоре у прилог овоме, што рекосмо.

За што ми то све наводимо? питаће нас читаоци. Још напред рекосмо, да ово што напомињемо, чинимо само у корист просвете и општега образовања, и зато ће нас свако лако разумети. Наш је дакле одговор на оно питање овај: У нашем народу постоје, као ретко у кога другог, силне штипендијске закладе, у које су уложени огромни капитали, но који не стоје у саразмеру са бројем питомаца, који уживају припомоћи из тих закладa. Осим тога видели смо, да се тим огромним нагомиланим новчаним средствима подмирује потреба само у једном правцу. Сад, кад узмемо у обзир, да су просветне потребе данашњег времена врло велике и да бивају све веће, што год се више шири култура и цивилизација; кад знамо, да је просвета и образованост најпоузданије и једино оружије у борби за живот; кад уз то узмемо на ум, да поред свију постојећих силних стипендија наших немамо онакових и оноликo просветних завода, који би нашем народу пружали довољне прилике за његово свестрано образовање; па кад видимо, да баш због тога многи у нас, а нарочито женскиње, радо одлазе у стране просветне заводе — све то дакле имајући пред очима, наше је дубоко уверење, да је већ крајње време, обратити пажњу нашега народа, из ког произлазе добротвори, на све околности што их споменусмо, и предлагати: **да се не оснивају више никакве нове стипендије, којих и сувише имамо, већ да се остављају завештаји било на подизање нових, општекорисних завода, којих у нас нема, било на допуњавање и потпомагање оних просветних завода, којих већ имамо.**

Међу заводе, којих је мало или их никако немамо, а били би од преке потребе, спадају: више грађанске школе, мушке и женске, школе ратарске, занатлијске, трговачке. Ових трију последњих школа у нас баш сасвим нема, а сви осећамо да су нужне и од велике користи по наш материјални напредак. А што се тиче допуњавања или потпомагања оних завода, којих већ имамо то мислимо овако: да се на постојећим вишим заводима оснују закладе на ту цел, како би се отуд издржавали стручни учитељи за музику, цртање, стране језике, гимнастику итд. Ти би учитељи имали систематски поучавати у тим струкама не само поједине, већ све ученике, који за то не би ништа плаћали. На тај би се начин међу нашим подмладком врло згодно ширило сваковрсно а нарочито „уметничко“ образовање, којим се баш не можемо похвалити. Нарочито би смо добили читаве генерације музикално извежбаних потомаца и потомица; јер музика је једна од оних лепих уметности, која људима најпре и најлакше омили, и која је у стању дати особите чари друштвеном а и целом народном животу, Погледајмо само на Чехе и Словенце. Све лепе уметности у опште, а музика особито углађује људске нрави, изображавају укус, чине друштво питомим, те је ово кадро лакше појмити и трајно се одушевити за све што је лепо и узвишено, уздижу нас из ниских и грубих наслада у више сфере финијег и племенитијег уживања; једном речи, чине оно, што је још одавна рекао римски песник: „Fideliter didicisse artes emollit mores nec sinit esse feros“, (вољано изучавање уметности упитомљује људе и не да, да буду сурови.)

Осим онога што споменусмо, могле би се поред речених завода основати закладе и за ове хуманитарне цели: закладе за такозвана „благодејанија за сиромашне ученике; да се учине новчани завештаји, откуд би се сиромашним ученицима давало одело, књиге и лекарије у случају болести; нека се оснују сиротишта и дадиљишта као и код другог света. Да су то све ствари од преке потребе, није нужно доказивати. А што је још најглавније, благодети таквих закладa, што их још напред а и овде наређамо, не би уживали само њих неколицина питомаца, већ неке сви, а неке бар већина; а то је тек грдна разлика! Помислите само, шта би се н. пр. овде у Новоме Саду могло све основати и завести закладом Луке Миланковића и сестре му Марије Петровић, чије камате износе неколико хиљада форината, а које се све потроше око издржавања само њих 4 до 5 питомаца?! У потврду наших речи указујемо ено на оне узорите примере, како је владика Платон основао Платонеум, а поклонио 40,000 ф. гимназији новосадској, како је у Београду Миша Анастасијевић оставио своју красну кућу за велику школу, а Коларац удари темељ српском универзитету — сва тројица дакле оставише све на такове цели, како се не ће користити само незнатан број питомаца, већ — цео народ.

Пре но што завршимо реч о закладама, имали би још једно приметити, и то о форми и начину, како се у нас бар до сад, обично закладе завештаваху. Ова форма, или да кажемо услови, под којима се закладе тестаментарно оснивају, као што је познато, најважнија су ствар, јер у њима изјављује тестатор своју жељу, како да се постигне добротворна цел, којој је намењено. Од те форме, од тих услова зависи дакле, да ли ће се цел моћи постићи онако како је најбоље и најкорисније по оне, који отуд уживају благодети. Јер неумесни и добро несмишљени услови могу постизавање цели у неком погледу учинити скоро илузорним. Такав пример имамо у закладу покојног Саве Текелије, који је својим тестаментом обвезао питомце, да се морају учити у Пешти и нигде више. За тадашње је прилике то још могло поднети; али ово се дана показало, да је та категорична обвеза штетна по питомце. Јер осим тога, што питомци по томе не могу ићи и на другу страну, где би се у неким наукама могли боље усавршити него у Пешти н. пр. у медицинским наукама у Бечу — према данашњим промењеним приликама државним већи је део српских младића — а то су они из троједне краљевине — сасвим искључени од уживања те стипендијске благодети просто за то, што се у оним покрајинама не учи мађарски језик, на ком се у Пешти предаје. Такав непромишљен услов у тестаменту, који временом може да постане анахронизам, као у овом случају, ево се сад на нама љуто свети тиме, што је влада одузела од „Матице“ Текелијин фонд, доказујући, да „Матица“ заједно са текелијанским питомцима мора становати у Пешти, где јој је „по гласу завештног писма“ Саве Текелије и намењена кућа за становање. Сад „Матици“ не остаде ништа друго, него, као оно шут с рогатим, ухватити се у коштац са владом па доказивати противно. Шта је то стало труда и времена и какав је најпосле био резултат, нашем је свету довољно познато; о другим посљедицама и да не говоримо.

Исто тако непромишљен и по све непрактичан услов налази се у завештном писму Петра Костића из Черевића, којим покојник обвезује своје питомце, прво, да морају учити гимназију, а друго, — то је тај услов — да уче први разред у Винковци, а гимназију да имају свршити у Сегедину. Сад коме су школски одношаји познати, лако ће моћи увидети, у каквоме се невгодном положају налазе ти питомци, кад се узме на ум, да у винковачкој гимназији постоји тако звана „Тунова“ система пређе са немачким а сад са хрватским предавним језиком, а у Сегедину са свим друга, оној противна система, са мађарским предавним језиком. Не знамо, какви су разлози побудили тестатора Сремца на такову чудну наредбу, која питомцима без невоље тако отештава њихово образовање. — Какве се невоље и неприлике има често око испуњавања таквих неудесних услова тестаментарних, знамо најбоље ми, које смо у одборима матичним.

Најпосле имамо да приметимо још на један у обичајени начин при оснивању закладa, а то је овај: има људи који завештавају по неколико хиљада форината на добре цели; но у тој својој племенитој намери иду где који тако далеко, да онај капитал расцепкају на небројене ситније добре цели. Благо ономе, коме је бог дао толико материјална блага, да може чинити добра у своме народу, лечећи многу тешку рану и поомирујући разне потребе у друштвеном животу! Али таких рана и потреба има у народу много. Па зато, ако смо ради, да се тим тешким ранама даје довољна мелема и да се разним потребама како ваља доскочи, онда треба толико учинити и дати, да оно одиста и цел своју постигне. Да расветлимо ово конкретним примером. Пред нама лежи 40 број „Заставе“ од ове године, из кога наводимо ону вест како је у Старој Кањижи један имућан економ оставио 10,000 фор. од кога се интерес има трошити на ове цели: да се петоро тамошње српске школске деце одевају; да се сваке године једној сиротој девојци даде 100 фор. кад се уда; да се сваке године даде 100 фор. једном дечаку, који се ода ма на какав занат; српском народном позоришту годишње 75 фор. такође и Матици Српској годишње 75 фор. а на оправку тамошње цркве 50 фор. на годину. Слава добротвору, и вечита му хвала на племенитоме делу! Али при свем томе велимо, да отуд не ће бити бог зна какве користи по оне цели на које је тај интерес намењен, а то просто зато, што је на толико страна расцепкан. Јер интерес од ових 10,000 ф. који би у најбољем случају износио 800 ф., а раскомадан на толико страна, тешко ће моћи учинити толико добра, колико би учинио да је на једну цел намењен: или само на сироте девојке или само на сиромашне ученике, или на позориште, или на Матицу, или на цркву. Истина, наша је дужност бити захвалан и на најмањем дару; али колико треба таквих наших дарова, да може бити од њих доиста користи? каква је то потпора од 75 фор. заводима као што су позориште и Матица? За те се новце може највише на годину купити папира за писање, мастила, других ситница и ништа више. Али позориште на прилику има са свим друге и веће потребе; ту нам н. пр. треба фонд, откуд би се глумци уметнички образовали, или фонд за издржавање ва-

---

ЛИСТАК.

ЦАРЕВ ГЛАСНИК.

Роман у две књиге од Јулија Верна.

Превео Сава Петровић.

(Наставак 37)

Михаило Строгов имао је овај прости и логични план: да стигне у Коливан пре усбечких коњаника, који су ишли левом обалом реке Оба. Тамо ће себи набавити хаљине и коња, ма платио десетороструку цену, а одатле ће степом да се упути према Иркуцку. Било је три сахата у јутру. Околица коливанска била је истина још мирна, али са свим напуштена. Очевидно се становништво сеоско пре упадаја татарског повукло према северу у гувернију јенисејску, јер је осећало да није кадро опрети се дивљим хордама.

Михаило Строгов упути се дакле наглим кораком према Коливану. Али му на једаред допре до уха нека далека тутњава.

Застао је, па је јасно разабрао неку потмулу грмљаву, што је потресала ваздух, па онда опет неку пуцњаву, коју је ласно магао разликовати.

„То пуцају топови и пушке! — рече он за се. — Дакле се сукобила малена руска војска с Татарима! О, помози ми боже, да пре њих стигнем у Коливан!“

Михаило Строгов није се варао. На скоро се све разговетније чула тутњава, а тамо даље остраг, лево од Коливана, видили су се доле на обзору беличасти димови. Но нису то били димови од пожара, него је то била густа пара од топовске ватре.

Усбечки коњаници били су застали на левој обали реке Оба, да дочекају како ће се битка свршити.

С те стране није се дакле Михаило Строгов ничег имао бојати, те се за то још већма пожурио, да што пре стигне у варош.

Међу тим се топовска грмљава чула све јаче и све ближе. Није то сад више била тутњава што хији, него се са свим разговетно разликовао тресак за треском, као кад громови трескају. Уједно је ветар носио дим и пару топовску горе у ваздух, те се могло распознати како војска наваљује с југа. На Коливан се дакле јуришало. Но да ли су га бранили Руси против Татара, или су покушавали да га отму од феофар-канове војске. То се за сад није никако могло распознати, и Михаило Строгов налазио се због тога у великој неприлици.

Он је сад био само по врсте далеко од Коливана, али на један пут почеше суктати грдни пламенови из кућа варошких. У један мах сруши се и један торањ црквени уз читав вихор од прашине и ватре.

Зар се већ у Коливану разгорео бој? Михаило Строгов морао је то да помисли; у том случају борили су се дакле Руси и Татари по улицама варошким. Да ли ће и сад моћи наћи заклона у вароњи? Зар Михаило Строгов није био у опасности, да ће га тамо заробити, и зар се могао надати, да ће и из Коливана моћи тако сретно умаћи, као што је пре умакао из Омска?

Све те мисли летише му кроз главу. Није умео да се реши, те је за тренутак застао.

Зар не би било боље, да се пешице вијне к југу или истоку, па да се пробије до ког места, до Дијахинска или другог ког места, те да тамо себи по што по то набави коња?

Свакако би то био једини спас. Михаило Строгов остави дакле одмах обалу обску, па пође десно од Коливана.

Баш су у тај мах грували топови жешће него икад. На скоро посукташе пламенови на десној страни вароши; цела једна варошка четврт коливанска буктила је у пламену.

Михаило Строгов трчао је што је игда могао, по преко кроз степу, и гледао је да се заклони под нека дрва, што су се видила овде и онде, али се из небуха створи на десној обали реке чета татарских коњаника.

Михаило Строгов није сад више могао бегати у пређашњем правцу. Коњаници су јурили наврема вароши, те би му било тешко од њих измаћи.

Тад спази он поред неке мале гомиле дрва усамљену кућицу, а до ње ће моћи стићи, да га коњаници не виде.

Михаилу Строгову није сад преостало ништа друго, него да се пожури, да тамо стигне, да се скрије у ту кућицу, па да измоли или изнуди силом мало јестива, да се оснажи, јер је одиста већ био изнурен од глади и умора.

Он се дакле упути тој кућици, што је била једва по врсте далеко. Кад је дошао ближе, познао је, да је у ту кућу смештено телеграфско звање. Две жице водиле су одатле па исток и запад, а трећа се пружала у правцу према Коливану.

Могло би се доиста мислити, да је то брзојавно звање у овим приликама напуштено, али било како му драго, Михаило Строгов моћи ће ипак тамо наћи заклона до мрака, па ће онда опет поћи у степу, кроз коју су тумарали татарски чаркаши.

Михаило Строгов похита правце на врата од те куће, па их отвори нагло и уђе унутра.

У соби, у којој су се сукобљавале брзојавне жице, налазио се један једини човек.

Био је то брзојавни званичник, који је ту седио са свим мирно и флегматично, па се није ни најмање старао, шта се на пољу збива. Држећи се верно своје дужности, чекао је, да публика затражи његову услугу.

Михаило Строгов дотрчи као без душе до њега, па га запита испрекиданим гласом:

„Знате ли што новога?

— Не знам ништа, — одговори званичник с осмехом.

— Та зар се нису потукли Руси с Татарима?

— Тако се говори.

— Али ко је победилац?

— То ја не знам.“

Једва би ко могао веровати, да човек може у оваким ужасним приликама да буде тако равнодушан и хладнокрван.

„А жица још није прекинута? — запита даље Михаило Строгов.

— Између Коливана и Краснојарска прекинут је саобраћај, али жица још ради између Коливана и руске границе.

— За владу?

— За владу, кад она нађе за потребно, а за публику, кад плати. За реч се плаћа десет копејака. Шта желите дакле господине?“

Михаило Строгов хтео је баш да одговори том ванредном званичнику, да он неће ништа да брзојавља, него да је дошао да га моли за мало хлеба и воде, — али у тај пар се опет нагло отворише врата.

Мислећи, да су Татари упали у кућу, спремио се већ Михаило Строгов да скочи кроз прозор, али се зауставио кад је видио да улазе у собу два човека, што ни мало нису личила на татарске војнике.

На дивно своје чудо познао је Михаило Строгов у тој двојици опет две особе, на које у овај мах није ни из далека помишљао и које у опште није више никад ни мислио видити.

Била су то оба она дописника: Хари Блунт и Алсид Жоливе, који сад нису више били сапутници, него такмаци и непријатељи, од како су почели ловити новости по бојном пољу.

Кад су се оно растали с Михаилом Строговим у Ишиму, кренули су се они одande после неколико сахата за њим; а што су идући истим путем, стигли пре њега у Коливан, то је отуд, што је Михаило Строгов изгубио три дана на обали реке Иртиша, кад је оно био рањен.

Дописници су ту пред Коливаном посматрали бој међу руском и татарском војском, па кад су Татари продрли у варош и у њој наставили борбу, дотрчали су на брзојавну станицу, да одашљу своје депеше у Јевропу и да се надтичу, ко ће пре да саопшти вести о бојним догађајима.

Михаило Строгов уклонио се мало у засенак, те је тако могао све видити и чути, а да сам остане невиђен. Он се поуздано надао, да ће ту дознати важних гласова, те да ће се према њима моћи одлучити, да ли да улази у варош Коливан или не.

Хари Блунт, који се био већма пожурио, него његов колега, приступио је први брзојавном званичнику, а Алсид Жоливе лупао је

жане свирачке дружине итд. Рећиће можда когод: па нека се такви фондови стварају од отих прилога и завештаја. Али ми питамо: колико би дуго морали чекати, да се на тај начин оснује такав фонд? Да би смо тим путем дошли до фонда од једно 30,000 фор., морали би смо чекати одприлике две стотине година! То је тако исто као оно што неки чине са штипендијама. Оставе капитала на 15—20 штипендиста, али све са штипендијама од 100—120 фор. Шта да ради старији ученик на вишој школи са тим новцем? То је што врло згодно веле Немци: Viel zum Sterben und wenig zum Leben. Учинити свакоме врло мало, толико је, као да ниси никоме учинио. Наше је дакле мњење кад се остављају капитали у закладе да се ти капитали, особито ако су мањи у свој својој целини намену на једну, или бар на што мање цели, а не да се комадају на више страна.

Из овога, што наведосмо, јасно се види, од какве је велике важности форма и начин, како се оснивају закладе. Кад је наш народ, тако дарежљив, и кад тако радо оставља своје новце на просветне цели, онда треба у таковим приликама онако поступати, како ће бити највише користи отуд; а не неумесним условима и клаузулама без сваке нужде и невоље отештавати ствари и задавати неприлике извршиоцима такових тестамената, а уједно отештавати и скоро спречавати питомцима потпуно постизавање њихове цели. Или треба учинити људски и ваљано, или боље никако. С тога је при оснивању закладе врло добро и целисходно, да се племенити добротвори најпре подробно распитају и информирају код појединих стручних људи или корпорација: на што и како би најбоље било учинити завештај. Такових случајева већ имамо, и показало се, да је таково поступање доиста врло умесно и целисходно. Изводимо дакле ово: да при завештајима и оснивању закклада, поред нужне гаранције и обезбеђености саме закладе, особито треба навити на то, како ће отуд бити највише користи и како да се услови свагде што лакше могу испунити; јер само на тај начин моћиће дотична закклада најбоље одговорити намењеној цели и свагдањој потреби, и неће тако лако доћи у сукоб са разним спољашњим приликама.

* * *

Толико имадосмо за сад приметити на неке наше просветне прилике; а ако нам се пода прилика, можда ћемо и опет коју рећи на овоме месту о другим стварима. За сад нека је и то доста, а завршујемо овим речима: да су наступила по Српство врло тешка времена, времена тешке борбе и искушења, у којима треба истрајати; ако и кад а оно баш данас највише требамо чврста заузимна јака рада од српских образованих људи на пољу просвете и образовања. Само нам у томе лежи спас!

* * *

Ђ. Ђ.

Из Босне и Херцегонине.

Из Сарајева пишу 24. марта о извршењу пресуде над убицама талијанског консула Перода:

„Истрага против убице талијанског консула Перода довршена је. Двојица од засужњених осуђена су на вешала, двојица на 20 а остала тројица на 18 година тешке робије. Уједно су кривци осуђени да плате накнаду, коју потражује породица Перода и Лехнера (оног дрвара, који је с талијанским консулом путовао и био убијен). Кривци, што су на смрт осуђени, људи су од 20, односно 30 година обојица ожењени, један има седморо, други троје деце. Кад им је саопштена пресуда на сирт, клону и почну се опирати, као да нису учинили крвно дело. Прави виновник убиства, Омер бег од Травника, поседник оног млина, од кога је не далеко код Хана Голубића учињен злочин, није се могао наћи, мора да се бави у Арнаутлуку. Истрага је дуго трајала, окривљеници никако не хтедоше јавно признати злочин, ма да су искази сведока сугласно сведочили против њих. Најзад пре неколико дана изрече преки суд пресуду и данас су погубљена двојица главних кривца.

На великом стоваришту пред баракама дигнута су била једно уз друго двоја вешала. У 6 сах. довезе се на коли осечки џелат у пратњи пољских жандарма коњаника. Са два помоћника спреми све за вешање. Гроб је већ био ископан иза вешала, а сережани окруже од гледалаца место погубљења Гледалаца било је само странаца, мало урођеника хришћана, ни једног мухамедовца, осим варошких повереника сигурности и неколико заптија. Видело се неколико цигана, који, као што је познато, по свој Турској врше џелатску службу. Око 7 сахата појаве се осуђеници, окружени војничком стражом од две сатније. Обојица беху бледи, али при себи и ђаху поуздано. Обе сатније од пешачке пуковније Абеле бр. 8. построје кару, у њу ступе оба осуђеника, авдитори и други извршиоци пресуде, Пресуда је најпре прочитана немачким језиком, па онда српским. По њој су осуђени на вешала Мула Беговић због убиства дрвара Лехнера, а заптија Усо Батаровић због убиства талијанског консула Перода. Талијански консуо за Босну, Усиљио, дође међу тим на место извршења пресуде са својим тајником и био је ту, док је пресуда читана. Осуђеници буду предани џелату; први од њих беше врло блед и немарно пушташе, да се пресуда над њим изврши. Један тренут, и један злочин беше освећен. Други, заптија, беше снажан човек, и он смело гледаше смрти у очи, но после неколико минута тело се трзало, један живот угашен. Војска муком отиде са губилишта, само лечник заостане, да потврди смрт. Све се мирно врати у варош.

Аустријско-српска конвенција.

Француски лист „Журнал де деба“ доноси дословце уговор, што је приликом берлинског конгреса склопљен међу Аустријом и Србијом. Тај уговор гласи:

„Представници Њег. величанства цара и краља аустро-угарског и његовог височанства кнеза српског утаначили су ово: 1.) Влада аустро-угарска обвезује се, да ће за три године дана спојити своју жељезничку мрежу са жељезницом српском у Београду. Србија се обвезује, да ће саградити, спојити и у обрт ставити у смислу конгреских одлука пројектоване жељезнице, које се од старе српске границе од Алексинца на једној страни пружају преко Белова, а на другој преко Солуна-Митровице. Она се обвезује, да ће уједно саградити и у обрт ставити и спојне линије између Београда и Ниша. Градња тих разних линија мора се кроз три године довршити. Обе владе радиће споразумно на томе, да се у исто доба отпочне градња и приспојење дотичних бугарских и отоманских спојних линија. Градња и обрт тих жељезничких линија мора бити сличан, и дотичне уредбе морају се што већма слагати с уредбама, што постоје за велике жељезничке пруге у Аустро-Угарској и за пређашњу румилијску жељезничку мрежу. По што се закључи мир, састаће се се на ту цељ у Бечу српски, турски и угарски заступници, да израде конвенцију између поменутих држава и заинтересованих друштава, ради тога, да се стипулације изврше и да се обрт свих линија у име дотичних држава и у границама њихове надлежности управља и надгледа. 2.) Трговински одношаји међу Аустријом и Србијом уредиће се тако, да се олакша узајамни увоз и да се поспеши непрекидни развитак интимних одношија међу обема земљама. У погледу специјалних интереса лимитрофних округа, подвргнуће се погранични обрт специјалном претресу. С те стране обвезује се Аустрија и Србија, да ће на поменуту цељ склопити трговински уговор. Уједно ће се проучити и питање царинске уније између тих двеју земаља. Ма се каква форма усвојила, свакако се обвезују обе странке, да у том обзиру склопе конвенцију, чим се ратификује овај уговор. На ту ће се цељ састати заступници обеју земаља у Бечу. 3.) По што се Аустрија обвезује, да доврши регулисање „демир-капије“ и слапове оршавске, а без финансијског суделовања српског, то се обвезује и Србија, да ће пружити све оне олакшице, које би се у интересу тога посла могле захтевати, у колико би било нужно да се српска обала додирне. Србији се осигурава, да ће при пловидби кроз Демир-капију уживати иста права, што их буде уживао ма који други народ с поспешним условима. Ако буде потребно, поднеће се ова конвенција дотичним законодавним телима на одобрење.

У Берлину 8. јула (26. јуна) 1878.

Потписани: **Ристић. Андраши.**“

Молба Херцеговаца.

Дон Мусић предао је грофу Андрашију молбу хришћанског становништва херцеговачког, која по „Дајче Цтнгу“ у главном овако гласи:

1. Да се земља, коју су Турци насилно отели врати пређашњим поседницима.

2. Крчевине, шуме, мочари, куће и баште, што су их хришћански поданици бегова с тешком муком обрадили, да се истима даду као својина, или да се бар њихова вредност оцени па да им се уступи накнада за то.

3. Висока влада нека заведе одређен порез за ону земљу, која је права својина турска.

4. Нека висока влада укине тако звану „траварину“ (т. ј. данак на траву.)

5. Висока влада нека ради управе земаљске и вршења закона шаље само такве чиновнике, који осим својих стручних способности знају и језик и обичаје народне.

6. Да би се све те реформе извршиле не само у смислу закона, него и у сугласу са жељама народним, нека висока влада што пре изабере једну комисију, која ће на лицу места учинити извиђај и наредити што треба, јер ће иначе народно незадовољство бити све веће. Народ пак има још наде и поверења у правдољубивост високе владе.

На посланицу Задарског „Народног Листа.“

Јавно мнење стало је од неко доба корити задарски лист ради тешких кривица у политичном животу — ради недоследности и шарања — пак кад је и у „Застави“ одјека нашло, стао се он пењати на „високо гледиште“ ђе је држао да је у својој кући до које немогу допријети укори његове кудитељице. „Народни Лист слободоумни и независни орган народне странке, заточник слободе и начела народности, он проповједник идеја уједињене Италије на славенском југу — пак да га „Застава“ на суд позиваје!

Колико је других пута поносит и одрјешит тај народни орган, толико се понизан и умиљат приказује у својој посланици. Али ипак „Н. Л.“ хоће да је на његовој страни правица, да је криво и без узрока задиркиван, коју тврдњу ми нећемо просто рећи, него доказима опровргти, а ове доказе нећемо тражити ни на Цетињу и Београду, пак ни у Бечу ни Пешти, него у његововијем ступцима Повратићемо се дакле на она два питања, о којима се полемика заметнула, којима се бави споменута посланица, да видимо ко има право, коли криво. Питање је о прогонству Срба и окупацији. —

Истина је жива да је слога међу Србима и Хрватима у Далмацији владала, али на жалост није истина да данас влада. Истина је такођер да су заступници далматински „који су себе Србима звали“ радили и гласовали за здружење са Хрвацком, шта више ми тврдимо да су баш Срби далматински били језгра народне странке, међу првима на изборима, у сабору, пак и оснивању „Н. Листа.“ Ни дан данас нијесу узмакли од народне ствари, а ако су постали опрезнији и одступили од задарскога листа, знак је да им је догустило. Та благословена слога владала је некада, владала је док је владао „Н. Листом“ дух Натка Нодила, док јо слога међу Хрватима и Србима у истину проповједана и држана. За мало бијаше, јер се појавише људи који заниј̂екаше Србе у Далмацији, довикнувши им: што хоће у хрвацкој земљи, и не само у Далмацији, него посље и Босни и Ерцеговини, доклe протегнуше хрвацко државно право, као што ће га сутра протегнути до Ђурђевих стубова и до Косова, пак и до Солуна, ако се онамо упути гроф Андраши. Од оно доба дакле заборави Н. Л. Србе, неспоминье их кад их неможе задиркивати, као што чини у 73. бр. прошле године, поругом бацајући се на њихово име и њи-

---

нестрпљиво ногама, што је било ван његова обичаја.

„Свака реч стоји десет копјејака“ — рече званичник примајући депешу.

Хари Блунт избројн повећу своту рубаља као јамчевину, коју је колега му с неким чуђењем посматрао.

„Лепо, лепо,“ — рече званичник.

Па поче необично хладнокрвно брзојавом отправљати ову депешу:

„Дељи-Телеграфу, Лондон.

„У Коливану, гувернији омској у Сибирији, 6. августа.

„Бој међу руском војском и Татарима...“

По што су речи читане на глас, чуо је Михаило Строгов све, што је енглески дописник јављао своме листу.

„Руска војска потиснута с великим губитком. Татари ушли тога дана у Коливан...“

Тим речима довршена је депеша.

„Сад је ред на мене“, — викне Алсид Жоливе, који је хтео да преда депешу за своју „прију“ у Фобур-Монмартру.

Али то ни мало није било по вољи енглеском дописнику, јер се он није хтео да уклања са свог места, него је био рад да саопшти својим новинама све новости, што би их можда још могао дознати. Он није дакле хтео да начини места своме другу.

„Та ви сте ваљда већ готови!.... викне Алсид Жоливе.

— Још нисам свршио“, — одговори просто Хари Блунт.

Он напише одмах неколико речи, па их преда званичнику, који их прочита обичним мирним гласом:

„У почетку створи бог небо и земљу!...“

Биле су то прве реченице из библије, што их је Хари Блунт брзојављао, само да неда прилике ни времена своме колеги, да он дође на ред. То је стало његове новине можда неколико хиљада рубаља, али су те новине добијале за то прве новости. А Француска нека чека!

Може се мислити, како се Алсид Жоливе разљутио и разгњевио. У свима другим приликама допустио би он, да је тај поступак по закону оправдан, али сад је хтео да присили званичника, да њему дозволи, да може отправити своју депешу.

„Овај је господин у свом праву“, — рече му мирно званичник, па показа руком на Хари Блунта, смешећи се љупко.

Па вршећи своју дужност поче брзојављати „Дељи-Телеграфу“ прву реченицу из светог писма.

Док је званичник радио око брзојавних апарата, приступио је Хари Блунт мирно к прозору, па је мотрио дурбином, шта се збива око Коливана, те да тако допуни своје извештаје.

После неколико тренутака заузме он опет своје место, па додаде своме брзојаву:

„Две цркве гору у пламену. Ватра се шири према десној обали реке. И земља беше без обличја и пуста и беше тама над безданом.“

Алсид Жоливе добио је чисто вољу, да часног дописника „Дељи Телеграфа“ просто ухвати за гушу.

Питао је по ново брзојавног званичника, како то сме бити. Али му је овај и опет одговорио мирно:

„Господин је у свом праву; он има потпуно право... Свака реч стоји десет копјејака.“

Он је и опет равнодушно телеграфисао и ову новост, коју му је Хари Блунт пружио:

„Руси бегају гомилама из вароши Коливана. И рече бог, да буде светлости и би светлости!..“

Алсид Жоливе мал' није пукао од гњева и беснила.

Међу тим се Хари Блунт опет вратио прозору, али га је бојни призор толико занимао, да се сувише дуго задржао својим посматрањем. Чим је телеграфиста отправио трећу реченицу из библије, стаде Алсид Жоливе тихо пред њега, па предаде уз приличну своту рубаља своју депешу, коју званичник опет гласно прочита:

„Мадлени Жоливетовој,

„10, Фобур Монмартр (Париз).

„У Коливану, гувернији омској у Сибирији, 6. августа.

„Бегунци измичу из вароши. Руси потучени. Татарски коњаници жестоко гоне бегунце...“

А кад се Хари Блунт вратио с прозора, чуо је само, како је Алсид Жоливе допуњавао свој брзојав веселим, певајућим гласом:

„Био мален човечуљак,
„Охол као прави гусак,
„У Паризу!...“

По што је држао, да није у реду мешати даље просте ствари са светима, то је у место библијских реченица употребио припев од неке веселе беранжерове песме.

„Охо! — осекну се на њега Хари Блунт.

— Да, да, тако је то,“ — одговори са осмехом Алсид Жоливе.

Међу тим су се прилике све то опасније развијале у околици коливанској. Бој се примицао све ближе, а грмљава топовска била је све ужаснија.

На један пут се затресе из темеља цела телеграфска зграда.

Једна кумбара пробије кроз зид, па подиже читаву прашину у брзојавној одаји.

Алсид Жоливе био је таман написао овај стих:

„Буцмаст је к'о јабука,
„Подигла се халабука..“

Па онда застаде, прискочи кумбари, ухвати је обема рукама пре него што се распрсла, баци је кроз прозор, па опет стане на своје место. Све је то учинио за један тренутак.

После пет секунада распрсла се кумбара пред кућом на хиљаду комадића.

За тим је Алсид Жоливе опет даље продужио свој брзојав, додавши још и ово:

„Овај час удари шестофунтовна кумбара кроз зид од телеграфске зграде. Очекујући још коју кумбару од истога калибра....“

Михаило Строгов био је сад потпуно уверен, да су Руси истерани из Коливана. Остало му је дакле једино још да путује кроз јужну степу.

Али из небуха запуцаше многе пушке на брзојавну зграду, а од силних танади распршташе се окна на прозорима.

Хари Блунт паде на земљу, јер га је погодило једно пушчано тане.

Алсид Жоливе додаде брзо својој депеши:

„Хари Блунт, дописник Дељи Телеграфа, погођен поред мене танетом....“

Али га прекиде хладнокрвни званичник, рекавши му непоколебљивом мирноћом:

„Господине, брзојавна је свеза прекинута.“

Он затвори своју званичну преграду, па се маши са свим мирно за свој шешир, зглади га мало лактом, па оде из куће с осмехом на лицу кроз нека споредна врата, што их Михаило Строгов није био ни спазио.

Татари су одмах за тим опселе сву кућу, тако да ни Михаило Строгов ни дописници нису могли никуд изићи ни умаћи.

Са својом депешом у руци прискочи Алсид Жоливе к Хари Блунту, који је лежао на земљи, па се трудио да га натовари на раме, те да с њиме заједно побегне.... Али је било сувише касно!

Обојицу заробише војници. А у тај исти мах хтеде и Михаило Строгов да скочи кроз прозор, али падне у шаке Татарима!

Крај првој књизи.

хова слова. Ту ваља тражити почетак Заставини дописа, којима се није гонило „некакво неразумљиво ипер-српство“ него бранила народност српска од неизлужених нападаја. Ово је чин непобитни, добро познат тобожњем народном гласилу, а нијесу празне бајке. Слободно му је и ово рећи, али никако утврдити да је „Застава“ у неприлици кад је позове да му непобитни чин наведе. Ако има срца да и споменуту околност пореče, ми ћемо још који чин навести, и тако ћемо управ и прећи на данашњу размирицу.

Кад је лане снивана окупација почела се извршивати, „Н. Л.“ даде се у весеље у томе написа чланак, (број 61. пр. год.) којима стаде давати оштру лекцију Србима, закључујући да се у Србију селе са рјечима: „Ко је вољан озбиљно Српству, помоћи, тај ће летити у крило слободне и независне Србије и т. д. Чланак није друго био, него проповјед нападања и прогонства Срба, што се тим више осудити мора, кад се промисли да су онда душманске новине листом на њи грактуле биле, а да их је влада кривим оком гледала, држећи да ће јој највећи одпор дати при окупацији. На ово изађе одговор у „Застави“ из Далмације, што је обратио био позорност „Н. Листа“ који је тада обећао био да ће се на ствар повратити, пак ево га после више мјесеци, не да се оправда него да се тужи ради задиркивања и клеветања! Јели ово понашање искрено и племенито који ли се на овај начин брацка слога међу Хрватима и Србима? Не, ни пошто! Озбиљан лист, ком би баш била брацка слога на срцу био би похитао да онај чланак пореče, да му смисао ублажи, или у најгорем случају да наведе за своју обрану велико гануће срца. То није учинио; својим га је мучањем потврдило.

Ово је непобитни чин, а није бајка. Сад пређимо на друго питање. Посланица каже: „Гледе источног питања, а особито колико се тиче сусједних нам земаља, поштована „Застава“ ако је читала „Народни Лист“ кроз цео овај покрет на југу, а није слијепо веровала својим страственим дописником, имала би добро знати које су биле наше жеље, и какво рјешење било би нас задовољило. Али пошто се то рјешење није показало могућим, и пошто је суђено било да Аустрија запосједне Босну и Ерцеговину, наравна је ствар да се ми нијесмо показали непријатељи томе запосједнућу, да паче, да га весељем поздрависмо, под увјет да Аустрија у народном смислу дјелује и оне земље краљевини Хрватској придружи“. — По поменутим рјечима „Н. Л“, није желио данашње рјешење босанског питања, него да му се за љуту невољу покорио, пошто је тако суђено било. Овим својим разлагањем, озбиљни лист задаје себи најљући ударац, јер ако је данашње рјешење против његовој вољи слиједило, ако он није желио запосједнуће, тад ми не знамо којим именом да назовемо, оно његово весеље, кад је наша војска прекорачила границе Босне и Херцеговине. Кад нам један орган каже, да окупације није желио, него да јој се за невољу покорио, а ипак усклицима радости, попјевкама, окупацију — ту љуту своју невољу — поздравља, то је, нека нам допусти озбиљни лист, баш жалостно! Још је жалостније, што је и та тврдња неистина. Да ову нашу осуду доказима образложимо, ми ћемо његовијем чланцима, његовијем ријечима опровргн му данашњу тврдњу, нек се види је су ли дописници Заставини право имали, или су од слијепе страсти онако писали.

Кад је год. 1875 наш цар дошао Далмацији у походе, и оно путовање било сматрано у политичном свјету као приправа к запосједнуће Босне и Херцеговине, „Н. Л“. у свом поздраву (бр 29. позиваше свјетлу круну да запосједне сусједне нам земље; и од онога дана напирао се да доказе како су исте земље по хисторичном праву, по народности, по свему Хрвацке. У ту сврху штампани су и растуривани трудом уредништва „Народног Листа“ познати „Разговори“, коран новој вјери и новим сљедбеницама. Ово је непобитни чин, непобитни доказ, да ie неистинита тврдња да он није желио окупацију а да су дописи заставини истинити. — Ајдемо даље. — Кад су лани сплјетски „Avvenize“ и тршћански „Cittadino“, стали корити „Н. Л“. ради шарања његова гледе сусједних нам земаља, он одговори у броју 77. да је и других пута желио анексију Босне у име хрвацког права, па рече: или ваљда неговоре у корист ове наше тврдње све адресе, сви програми, сав живот у опће и рад народне странке? ово су његове властите рјечи, а нијесу измишљотина страственог дописника. Ступивши оваким доказом на јавност, а не бајкама, имамо да му једно питање ставимо, да нам каже, кад је истину говорио, или онда, кад рече да сав живот његов говори у корист окупације, или данас кад вели да окупације није желио.

„Застава“ је рекла да су људи „Н. Листа“ постали већи шовинисте, него су у Загребу, и да су толико забасали да се радују неуспјеху Србије и Црне Горе, на што одговара да је прво неистина, а друго проста клевета. Сви кривци у опће налазе се у неком сретном положају да на оптужбу могу његовијем рјечима одговорити: то је проста клевета ми смо невини. На тужитељу је тешки задатак, да своју оптужбу образложе, а кад би ови разлози увјек материјални, видљиви морали бити, тешко тужитељу, а благо свим оптуженицима. На срећу на више начина докази се изводе, те је и умним разлагањем основаним на извјесним околностима, на неким побудама, могуће окривљеника оптеретити, чему других пута и један чин није довољан. Кажемо ово примајући на се одговорност „Заставина“ клеветања, а немогући наводима голих његових рјечи, којима би он израза давао свом весељу ради неуспјеха Србије и Црне Горе, побити му тврдњу јер би такове доказе лудо било изискивати, пошто се така лакоумност неможе ни предпоставити у људима, који су морали просити свједочанства свог доброг понашања на Цетињу и у Београду. Простим ћемо, али логичним разлогом и ову тврдњу доказати. А ко дакле сав рад, сав живот странке „Н. Л.“ говори за анексију, ако је то тврдо убјеђење његово, просто ако ју је он желио, то је са свим наравно да се он није могао радовати успјеху Србије и Црне Горе, него напротив њиховом неуспјеху. Ово је разложење довољно да потврди „Заставине“ рјечи, а да нам и није потребито поименце бавити се о споменутим људима, на што за овај пут нијесмо расположени. За накнаду томе, навестићемо још један непобитни чин. У броју 96 пр. год. поздрављајући „ослободитеља Босне, „Н. Л“. каже да се „барун Филиповић нашао најспособнијим у хабзбуршкој царевини да стане вршити њезино велико повјесничко званье на истоку и да у исто доба испуни стародавне жеље народа нашега“. — Ево како натраг неколико мјесеци задарски лист није просто окупацију желио, него је дапаче тврдог увјерења био да Аустрија има да врши повјесничко званье, да врши улогу месије на истоку. И ово је непобитни доказ да садашња његова тврдње није искрена, ни истинита, или мора признати да је био лажни пророк кад је поменутом библијском изреком хтјео своје опћинство да занесе. Од двоје нека изабере шта му драго, свакако истина остаје на страни „Заставе“ и њезиних дописника.

Сада смо на чисту.

Непобитним чинима, дословним цитатима, ми доказујемо да тврдње „Заставине“ нијесу биле неистина, ни клевета, да дописници нијесу од незнанства и таштине задиркивали у задарски лист, него да им је он повода дао својим нападајима на Србе и својим шарањем гледе источног питања. Ми позивљемо „Н. Л“. 'нека отворено изађе на јавно поље, нека докаже да су наши наводи потворени и лажни, да немогу имати смисла, што им га дадосмо, и тада нека одговорност на нас пада. Али простим клеветањем дописника, приговарањем на поједине личности незадовољавамо се, као што неуважавамо празне фразе о слоги, када се искрено непроповједа, када се искрено не извршује.

У Буковици, на Лазареву суботу. с, б.

Атентат на руског цара.

Немири и смутње, које се у последње време појављују у Русији, достигли су ово дана врхунац свој у атентату на цара Александра. Притисак, који је од горе чињен поводом оних познатих насртаја на живот високих државника, изазвао је још већи отпор у руских револуционара. Тајна револуцијона друштва, која имају своје нити по свим већим варошима руским, почела су живље и јаче радити, него ли од пре, да богме све кришом и потајно. У последње време почели су највиши државни чиновници добијати писма, у којима им се прети. Тајне прокламације освитале су по улицама великих вароши руских нарочито у престоници, у којима се прети смрћу овом или оном високом државнику, прети мачем и огњем свему оном, што у данашњем друштву постоји. Марта 19, 20 и 21. освануло је на петроградским угловима прокламација, која показује, до ког су се степена разбуктале страсти у оном делу руског друштва, што се под именом „нихилиста“ бори за неки нов поредак у друштву. Прокламација та управљена је на Господина Александра Николајевића“ и гласи ево овако:

„Опомене и претње, као год и пресуде, које смо ми, невидими браниоци крваво пригњеченог руског народа, послали разним носиоцима сад у Русији обладале деспотске владавине, тек су спрема наших послова, те с тога изгледа, да нисте угрожени ни Ви, ни чланови Ваше породице од наших извршних органа. Најпре хоћемо да авгијеву коњушницу деспотије ишчистимо у њезиним најнижим таванима: да ослободимо народ од његових управних бесомучника, који га ни крва ни дужна зацају у тамнице, тамо немилостиво бију, муче гађу и жеђу и по том „пристојности ради“ воде на вешала или у рудокопље поларних области. Ми судимо и нештедимице вршићемо свој посао, не ћемо стрепити ни од каквог средства, које нас води својој узвишеној мети. Ми ћемо паклени рој крваве деспотије огњем и гвожђем уништити... Целатима довикују њихове жртве: Morituri te salutant! (Умирући, поздрављају те!)..... Па ако Ви, Александре Николајевићу, не усхтете услишати наш опомињући глас, да тиранији учините крај, то вам велимо, да на послетку не ће бити тирана, који ће се хтети дати за извршне органе Ваше владавине. Па ако не услишате наш глас, онда чујте глас „правих“ заступника народа: глас земства (покрајинских заступства), која иште само слободно устројство. Камо ће на послетку тај систем одвести Русију? Образован свет исмева нас и презире, одриче нам достојанство човека. Цела је Русија материјално упропашћена. Наша велика и незасушива врела скоро су изцрпена. Систем образовања у Русији постао је систем затупљивања у пуном смислу те речи. Војска Ваших чиновника није ништа друго, до ли грозна и ненаситна чета лупежа. Правосуђе пљује у очи праведности. Ваши гувернери, министри полиције, и ђенерали прави су сатрапи, достојни Ксеркса или Darија. Камо год човек погледа, свуда сама глупост спојена са суровошћу, потпун расипачки разврат спојен с ненаситивим цеђењем народа. Једино војништво закљањате Ви и негујете очевски. Помислите, Александре Николајевићу, камо ће то све одвести, камо мора одвести. Ви сами идете својој пропасти, па за то ћемо поштедити Ваш живот“.

На прокламацији тој потписан је „извршни одбор“.

Две недеље после тога, лицем други дан ускрса учињен је атентат на цара Александра. Званични телеграм овако јавља то:

„Данас у 8 сах. за јутра кад је цар по свом обичају пошао у шетњу око зимске палате, изађе му на сусрет пристојно одевен човек у униформи с капом и кокардом. Кад се приближи цару, извади испод огртача револвер, опали на цара и онда још неколико метака на страну. Мимопролазећи и повереници сигурности ухвате злочинца, који с неколико метака обрани једну особу по лицу. Злочинац је затворен. Истрага отпочета. Цар је остао не повређен и потпуно здрав. Одмах после тога ишао је цар у шетњу без пратње по вароши.

Одмах после атентата похитали су сви државни великодостојници, да честитају цару сретно спашење. Сви готово владаоци јевропски честитали су телеграфски такођер још истог дана.

О истрази над напасником ово се јавља. Напасник се зове Јован Сколов, служио је у неком етаблисману министарства финансије у провинцији. Не ће ништа подробно да казује, само рече: Потомство ће пресудити његово дело! Под пазухом имао је прилепљене две куглице отрова; кад су га ухватили и затворили, шкргутне зуби, сигурно је узео отров. По том га спопадну муке и пена му пође на уста. Други дан ускрса у вече прогласи се, да је умрло, по што није хтео да узме протуотрав, но и пак канда је излечен.

ДОПИСИ.

Пешта 11. априла. (Нешто о нашој црквеној општини. Стечајеви на стипендијска места из закладе Боздине. Две-три о избору трећине општинара. Разно.) Одавна вам нико не писа одавде, како је у нашој црквено-школској општини. По ћутању том многи би могао криво судити, као да је у нашој општини све у свом реду. Но није тако. Време је, да у неколико црта изнесемо на јавност радњу овд. општине, па да се види како је код нас у томе обзиру.

Читалачкој публици „Заставе“ познато је, да су у последње време расписани стечајеви на стипендијска места из закладе Наума и Јелене Возде. Дошло је већ заиста крајње време, да се исти стечајеви распишу. Чуло се већ гласова са разних страна, да руковање Боздином оставином не иде баш најтачније. Тако мњење било је поткрепљено још и том околношћу, што је већ неколико година прошло, да није ни коме дата Боздина стипендија, — што би требало сваке године да буде. Од кад је општина учинила познати фијаско са зиданьем општинске куће, од тог доба застало се и са давањем Боздиних стипендија. Да рекнем коју о тој оставини.

Руковање оставином Наума и Јелене Возде остављено је овдашњој српској црквеној општини. Оставина та састоји се из куће у улици три круне у Пешти, која доноси годишње кирије преко 11 хиљада фор. Када се од се суме одбије свота за годишњи порез и оправку куће, остало би на издавање стипендија сваке године до 7000 ф. тако, да би се сваке године могла дати стипендија једноме занатлији, једном трговцу, једном медецинару и једној девојци Српкињи. Што то није тако, крива је општина. Обишав нуђене повољне услове, општина је зидала кућу на свој рачун, те се заплела у дуг, од ког се ваљада никада неће опростити. У такој незгоди притече се Боздиној маси. Закључи се и изради потврда министарства и краља, да се сваке године узима по 3000 ф. од прихода Боздине куће у име покрића дугова црквене општине. Овакі поступак довољно карактерише овд. општину. Отуд долази и то, што тако дуго времена није било расписаног стечаја на стипендије из закладе Боздине. Отуд још и то долази, да рачуни црквени и рачуни Боздине закладе од прошле године још нису поднети скупштини, а по закључку скупштине ваљало би, да јој се исти рачуни подносе свака три месеца. Или ваљада господа у одбору мисле, да они једини сачињавају и општину и скупштину?

Како су расписани стечајеви, ваља нам особиту пажњу обратити на избор Србина занатлије и Српкиње удаваче. Познати су нам захтеви за исте компетенте. По гласу тестамента, а и по закључку скупштине, стипендијско место за занатлију не могу добити они, који су били ожењени или су ожењени. Добити га могу Срби занатлије, који овде станују, а вољни су да се ожене Српкињом девојком, и уједно да отворе овде радњу. Свота од 2100 фор. управо и има тај опредељај, да тима почетницима буде рука помоћ. — За стипендију од 600 фор. могу компетовати Српкиње девојке из Пеште, св. Андрије и Будима — редом, по §. 6., где се у тестаменту Јелене Возде говори о тој закладн. Не знамо баш, да ли су сад на реду Пештанкиње. Компетенткиње морају доказати, да стално живе у тима местима.

Ово сам с тога напоменуо, јер се овде проносе гласови, да се хоће другачије да поступи. У осталом, није још далеко време, кад ће се избори обавити, те ћемо се онда уверити, да ли је поступано по гласу тестамента или не. О том ћу вам већ јавити у своје време.

— Да рекнем коју и о најновијем избору трећине нових општинара, који је обављен пре месец дана. Председник скупштине г. Манојловић и овд. парох г. Костић заказали су били скупштину (парох у цркви) у то име на две недеље пре, но што је фактично држана. Овде је јавна тајна, да је већина Срба становника пештанских незадовољна са радом осморице у опћинском одбору. То незадовољство манифестовано је онога дана, када је била заказазана скупштина у име избора нове трећине општинара. Овдашњи Срби искупише се у повећем броју на избор. Кад су то опазили овд. парох и учитељ, пришапну председнику, да се не држи седница тога дана, но да се одгоди опет на две недеље, — јер се побојаше да могу бити изабрани људи нови, а пропасти људи угледни по свом положају, у једно и протектори свију њихових дела. Тако се и зби. Седница је заказана за две недеље после. За то се време онда узимаху по вољи бирачи, а по вољи су се опет многима брисала бирачка права без икаква разлога. На тај начин избрисани су из листине бирача сви они, за које се мислило, да ће бити противнога мњења при избору. Тим поступком избрисани су многи из листине бирача, те тим уједно и увређени. Ту су: Пера Марковић, Лука Лукачевић, Танасије Павловић, Светолик Стевчић, Милан Книзелац, Јоца Велимировић, Ђурковић и многи други, који су овде стално настањени, а уједно и права имају да буду изборници. Као што је познато, овде нема црквеног прирезa, него сваки прилаже драговољно, колико хоће. То су чинили и чине и горе именовани. Рекламовало се, али су рекламације без икаква разлога одбачене са упутком: „жалите се на консисторију!“ Што се овде сврши, и консисторија не квари. Тако је одбору испало за руком, да састави бираче по својој вољи, те је отуд и нова трећина остала управо стара, изузев двојице.

То су све поступци, који не доносе никаква плода овдашњем и тако маленом становништву. То ће све тако бити, докле год господа у одбору буду мислила, да Срби занатлије не могу бити ни бирачи а камо ли опћинари, поред високоучене господе у одбору. Нека се исти обазру по осталим српским општинама, па ће видити, да је тамо понајвреднији општински сталеж онај, којега они овде искључују. Чудно нам је само, да епархијска власт у св. Андрији све те поступке одобрава, и да се не обзире ни најмање на многе жалбе, које су јој поднете од многих овд. општинара и оних, који имају права, да буду бирачи. Поред тих околности наравно да су овд. општ. одбору одрешене руке, да ради како хоће. Жалост заиста, да је истом телу поверен и избор текелијиних питомаца и духовни надзор над истима. Кад погледамо ко је све у одбору, онда у погледу текелијиних питомаца слободно можемо рећи, да се у Текелијануму за коју годину неће моћи чути српске речи. Већ прошле године текелијину стипендију није добио нико са српских ђимназија, ма да их је било који су компетовали и са најбољим сведочбама. Од сада ће је махом добивати они, који долазе са мађарских ђимназија. То је и била намера министарства, када је „Матици“ одузело руковање фондом текелијиним и избором питомаца, а да ће у том погледу наћи увек обилне потпоре у овд. општине, или управо рећи овд. општ. одбора, о том нема сумње.

— Да споменем још једну маленкост. Пештанска општина имала је од ваљкаде свога учитеља и певца. Како је дошао амо садањи парох, певац поста кост у грлу њему и учитељу. Уговорише, те у одбору протурише своје, да се укине место певца. То наравно није учињено из обзира на какву уштеду, по што оба господина имађаху пред очима деобу певчеве плате и већи доходак приликом сватова, укопа и других обреда, што се овде тако рећи кад и кад вашарски истерује. Тако смо сад доживили, да „блажени“ etc. певају учитељ из певнице, а попа из олтара. И то је тако у пештанској општини! Жалост заиста, да овд. парох и учитељ дају правца раду одборском у многим приликама, нарочито у стварима, где је у питању њихов лични интерес, — а таких је случајева доста. Док је тако у нашој општини, не ће јој заиста бити напретка, а биће свакад повода незадовољству и жалбама. Желити би било само, да претпостављена власт у Ст. Андрији неостаје вавек равнодушна наспрам свих жалби, које су основане на истинитом темељу.

Види ћемо!

ИДЕ ДОДАТАК.

Додатак „Заставе“ к броју 50.

Далмација. С. Петербургске вједомости (новине) 28. јануара — 9. фебр, 1879. Број 28. доносе ову важну за мирско свештенство новост. „Из Каменец — Подољска 11. јан. јављају, да је тамо дошао ту скоро одређени епископ. Који је пре тога био викар (намјестник) варшавске епархије. Он као што се зна, посвећен је за епископа управ од мирског свештеника, а није примио монашество, ствар доиста врло значајна, јер у руској јерархији, по досадашњем обичају само монаси могли су на тај високи ступањ попети се. Преосвештени Маркел удовац је, и има дјечице“.

На ово примјечава дописник да је и Преосвештени Басилије, садашњи члан светога Синода, постао епископом, а није примио чин калуђерски, а утолико је авхиепископ Полоцки. — Види се да постанове првобитне и стародревне христијанске цркве нису сасвим погажене, ако их је давнашњи обичај и придушио био, но почињу и опет оживотварати се, а просвета ће истребити оно, што је старинским обичајем као бодљивим трњем притиснуто било.

Вршац 27. марта. У 35. броју познатог тамишварског листа изишао је неки фамозан допис са датумом: „У Вршцу 18. марта 1879. —

Већ по самој тенденцији, која се обелодањује у уводу реченог дописа, сравнив даљи садржај његов са тим уводом, — посумњали смо се о месту постанка тог дописа. Али кад смо прочитали оно место у њему, где се вели: „Ми смо одјувуд писали „Застави“ о стању наше црквено-школске скупштине, о провизорији коју је наш владика са неколико својих верних овековечио, те нам упропашћују тешком муком стечено имање. „Застава“ оћута, а наши дописи одоше у корпу. И тако се запушише уста јавне контроле над самовољом у нашој општини“ итд. па онда даља резоновања дописникова против данашњег „привременог заступства“ и његовог штетног рада, а на име тврдњу дописникову: „Овај „намет-одбор“ (привр. заст.) набављао је звона која нису потребна била а административни одбор потврдио је ту набавку“, даље „Намет-одбор купио је Војновића земљу 30 лаћаца за 9000 ф. итд. онда бесмо на чисто да тај допис није у Вршцу писан, јер код нас знају и деца, да звона и војновићеву земљу није садашње привр. заступство, већ бивша збачена скупштина набавила. — Ово не наводимо за то, што би нам намера била, да правдамо данашње незаконито „заступство“; већ просто за то, да констатујемо крајњу необавештеност дописника и да тиме поткрепимо своју тврдњу, да онај допис нити је у Вршцу, нити је од Вршчанина писан. А дела, или боље недела „привр. заступства“ изложићемо у кратко мало ниже.

Осим тога безочна је лаж и злонамерно извртање она тврдња у допису, као да „Застава“ није хтела да прима одовуд дописе и чланке, наперене противу незаконитог рада овдашњег епархиј. администр. одбора и самовољног му председника владике Кенђелца. „Застава“ је дотичне чланке, дописе и брзојаве увек драговољно примала и свако, ко очију има, могао их је пре 2—3 месеца у „Застави“ читати. Злонамерни дописник пак узимајући на се руво тобожњег пријатеља и браниоца интереса овоместне црк. школске општине и наше автономије, употребљује ту прилику, да се кивним срцем на „Заставу“ просне.

Изричући овде јавно, да са горњим шарлатанским дописом ни чега заједничкога нема оно коло овдашњих грађана, које је себи за задатак ставило, да ради противу незаконитих поступака еп. адм, одбора и председника му владике Кенђелца, као и противу постојења и подржавања незаконитог привр. заступства док се год у нашој општини не поврати законити ред, — морамо још и то да споменемо, да се само за то обазиремо на онај допис у оном листу, што би се иначе у необавештеним круговима нашег народа можда посумњало, као да би заузимање речених грађана око општинских ствари заиста чега солидарнога имало са оним дописом. Далеко му лепа кућа.

Од једно 6 недеља излази у нашој вароши месни лист „Грађанин“, који је поникао иницијативом усталачких кругова овдашњег грађанства а поглавито у цељи, да брани нашу прив. школску автономију од нападаја овдашње реакционарске клике и да обавешћује овдашње грађанство о томе како „привременом заступству“ по закону места нема, а тако исто да износи на видик безпримерне изгреде „заступства“ које подржавањем епар. админ. одбора и владике Кенђелца, ево већ годину и по дана постоји. Изгреди и недела тога „заступства“ ово су; сконтовало је ликвидна општинска потраживања у износу до 30.000 ф. овдашњим неким спекулантима са штетом од 4 до 6 хиљада форината; — узајмило је од Васе Лазаревића спахије 6000 ф. у цељи, да мимо постојећег парохијалног прореза, исплаћује свећенство; — једног овдашњег ратара, који је општини 270 ф. дуговао, стегло је на пречац, да тај дуг плати, продало му је стоку, покућство и ратила, али је при дражби сво винско посуђе тога ратара купио за „заступство неки Коста Поповић; па пошто је доцније сиромах ратар нуждан новац набавио и „заступству“ положио, упутило га је Кости Поповићу, да од њега своје посуђе потражује; но овај тражаше од њега још 130 ф. преко намиреног дуга и преварени и унесрећени човек није још ни дан данашњи до свога добра дошао, а исплатио је укупан дуг, који је, као што рекосмо у првим 270 ф. износио, а са судским трошковима на 370 ф. нарастао; — исто је „заступство“ у најновије време обзнанило тарифу новог парохијалног прореза по кључу, у свакоме погледу неправедном и теретном, утврдивши, да поједине породице годишње 15 ф. у име парохијала плаћају; — осим ових крупнијих изгреда, плаћа „заступство“ неровоћу, крајње неспособног човека са 800 ф. те у след неспособности истога, поставило је Нику Мандукића за ликвидатора (?) са платом од 1000 ф. итд. — Извештени смо, да је прота Фила (онај исти, којег Ника Мандукић није никад другаче звао већ „стоглавом хидром“) за Нику Мандукића код владике Кенђелца испословао декрет сталног ликвидатора! Декрет! . . . Кенђелац!! . . . Мандукићу!!! . . . — Ко би у оно време, када је овај исти Мандукић, пре неких година овог истог Кенђелца, који и сам „обечествује“ казивати и „уватог и репатог“, па и жандар-владиком“ правно, — ко би велимо, у оно време веровати могао, да ће након 6—7 година исти Мандукић да постане маљ у рукама реакције противу црквено-школске самоуправе и да ће опет владика декретовати звања црном му Мандукићу?! — Но у каквој цељи су се збратимили, то показују њихова дела; па и иначе је мандукићева пословица: „све у своје време и својим начином“!

Вршачки спор лежи у овом тренутку пред саборским одбором и ми се живо надамо, да ће се на том месту не само закону за доста учинити, већ да ће се и дотични епархијски органи који нашој општини незаконито стање створише и све до сад га подржаваше, строго на одговор позвати. Крајње је време да у овој општини закон и ред завлада, како би се једном опростили махинација и „кшефтова“ вајног нам „заступства“, који се фактично из две-три особе састоји, са чувеним протом Филом на челу. —

Као најновије о преосвећеном Емилијану, јављам вам ово: Кад је пре неки дан дотични одбор купио добровољне прилоге за породицу Ђуре Јакшића, посетио је, наравно и владику; но он је у место да је што приложио, ово рекао: „срамота ми је да мало приложим, а много не могу, јер имам „своје“ сиротиње!“ — То је рекао одбору, који је купио прилоге за сирочад српског песника; а одбор, који је за Сегедин прилоге купио, богато је обдарио. Треба ли ту коментара? . .

— Ваш дописник из Вршца, под знаком —ан J. криво вас је известио о чистом приходу од „села“ приређеног у корист породици Ђуре Јакшића. Чист приход је до сад — јер је купљење добровољни прилога још у току — тако око 150 ф.

Котор, 27. марта. — За кратко вријеме бавио се овде у војничку службу честити Србин лекар г. Миша Михаиловић, родом из Баната околине Кикинде.

Кад стиже међу нама г. Михаиловић, обрадовасмо се виђети дичног брата Србина лекара, тим више што овде слабо стоимо са лекарима, дочим поменути господин, дјелом и добрим успјехом показао је ваљаност у својем раду; но на жалост нашу не бијасмо сретни да међу нама дуље остане, пошто је по жељи његовој одпуштен од војничке службе, у којој је за кратко вријеме ступио био као резервист — он се није бавио овде но само три мјесеца; али доиста оставио је лијепо и незаборављено име међу нама.

Познат као врстан у свом занату, за кратко вријеме стекао је гласа; имао је доста рада над болестнима, пак не само што су га овдашњи грађани позивали, но и из околни наши мјеста, долазили к њему и он ван града ишао. Особито пак похвално је за њега, и дужни смо изказати му јавну благодарност, зато што је радо код сиромашног народа, ко год га је звао безплатно ишао, лијечио и на руци сиротињи био, што то у дужност његову не спадаше, а такви многобројно је случаја било, који га благосиљају, и жале што је из наше средине отишао.

Био је у опште од свакога љубљен, а и заслуживао је. Јутрос је одавде паробродом кренуо к својој породици за Карловце, ђе ће и остати — пријатељи га испратише до лађе, поздравише и брацки изљубише.

Желимо му сретан пут, и добро здравље.

О сувременом положају

и узајмном одношају међу западним и јужним Славјанима.

Ријеч држана у славјанском општеству у Петрограду 1874. А. С. Гудиловићем.

(Превео из Славјанског зборника Мар. Марјановић.)

(Наставак.)

То и јест контраст источног варварства и западног образовања . . . Последње ће заиста и побједити. Већ и сада славјанска дечурлија у „мочарима“, кад вас поздрављају говоре: Guten Tag! Кроз неколико деценија те мочари могу се потпуно цивилизовати, т. ј. пољемчити се, али једва ће те тад чути више по шумама овим, пјесама — или видити више веселог лица. Односно тјелесне љепоте мал да не прво мјесто заузимају, међу западним и јужним Славјанима Срби. У Славонији н. пр. или Далмацији можете наћи заиста на класичке типове. Али и на сјеверу славјански типови ако не премашују то никако неуступају сусједним странцима. Пољкиње, Ческиње, Словенкиње могу се слободно утицати у љепоти и са Немицама и Мађарицама. Може се баш и предпоставити, да и ако су се н. пр. фински тупи носови мађарске и татарске очи, и јагодице турске измјенуле у тип право аријски, то они имају захвалити на томе највише мешању са славјанским елементом.

Али не само спољашњим достојанством отликују се Славјани од многих других сусједни народа. Они имају млого и других унутрашњих врлина којима само околности нису дозволиле, да се развију у потпуној мјери.

Бугарин н. пр. неће уступати ни једном народу у Европи у своме напору и истрајности у земљоградњи, великим трудом и знањем они воде тај посао и при самим најнепријатнијим условима. Баштовани Бугарски познати су и изван своје земље. Они снабдевају зељем Цариград, Биоград, и у неколико и саму Пешту. Србин појављује се као смели чобанин, храбри војник, неустрашиви морнар.

Јунаштво црногорско задобило је не мало лаврови вијенаца на бојноме пољу. Шест-седам стотина кривошијанаца ратоваше неколико мјесеци с Аустријом, и побједише. Ратови Срба-Шумадинаца за своје ослобођење, створише цијели низ јунака. Најбољи део аустријске војске вазда су сачињавали Србо-хрватски граничари. Срби Јадранског приморја рачунају се као најбољи морнари цијеле Европе. Бокешки капетани (из Боке Которске) заповиједају својим и туђим бродовима по свима морима обеју светских половина. Последња експедиција аустријска на сјеверни полус, која је открила тамо нову земљу Franz-Josephs-Land, била је састављена готово из самих далматинских и Кварнерских Срба. Тамо су они још једном доказали свјету своју способност, да могу сносити сваки климат, као и одважност на сваку опасност. Славјанским морнарима највише су били обвезани Млетци за своју силу, и славу своје флоте. Они су спасли част аустријске заставе под Висом (Lissa) 1866. год. —

Винодолски зидар гради здања у Цариграду и Каиру, у Криму и на Кавказу. Словенски пјешак неустрашиво блуди по целоме свету, до Сибира и Америке, са својим мишоловкама, шерпењама платном и т. д. — Чески фабрикант, земљедјелац, занатлија, чиновник, техник и т. д. неће уступити никоме другом ни у знању ни у енерергији.

Који најпосле народ у свјету може надкрилити Славјански народ у областима народних умотворина, у духу његових пјесама или у дубокој промишљености његових пословица?

Па још каква је разлика у типовима и карактеру, у занимањима и нарјечјима (дналектима)! Али све те етнолошке различности славјанске било би могуће, како ми се чини, без великог натезања, подвести под три класе (тријоде) источну, јужну и западну. Источну класу саставили би: Великоруси и Бјелоруси; јужну класу; Бугари, Србо-Хрвати и Словенци; најпосле западну: Чехо-Моравци, Пољаци и Словаци.*)

Први члан сваке класе представља особити тип: превладање практицизма, постојаност у труду, бољу слободу односно фантазије и особитих чудних навада: то су Великоруси, Бугари и Чеси. Друга класа саставља извјестни контраст првој — по вишој сили чуства и фантазије над расудком, по њекаквом лакоумљу и непостојанству у раду. Такви су: Малорус, Србин и Пољак. Трећи члан саставља неки прелазни степен или везујући ланац у реду ових етнолошких противности. Као такови средњи члан међу Великорусом и Малорусом јест Бјелорус међу Бугарима и Србима Словенац; међу Чехом и Словаком — Пољак.

Из ове параделе ја нећу да изводим ништа, и ако ћу примјетити, да некаква свеза н. пр. међу Великорусима и Бугарима с једне стране, међу Малорусима, Србима и Пољацима с друге, а Словенцима и Словацима с треће стране, налази се и потврђује се и у неким податцима историчким и језичним, као што је то у неколико и сам Шафарик доказао.

Осим Славјана, који сачињавају већину населења у горе нацртаном земљишту, на њему се налази циела маса и други народности, расејани међу Славјанима. у виду боље или мање знатни отока. У Банату н. пр. налазе се села, где у непосредном суседству, живе: Срби, Бугари, Словаци, Руси, Власи, Мађари, Немци, Цигани, Јевреји. Није рјетко тамо наћи сељака који говори 4—5 језика.

Из овога види се, какав ужасни етнолошки кaос влада на територији западни и јужни Славјана. И ти небројени елементи не находе се у мртвом положају у народу. Напротив, непрекидно води се борба, које јавна, које тајна, свршава се процес органског уједињења, и све се нешто ново образује. У том погледу Источни свјет представља нам велику разлику од западно-европског. Код последњег етнолошки процеси већ су мал да не свуда свршени, побједа једног елемента над другим тамо је већ рјешена коначно и без повратка, и то елемент Романски на југо-западу, а германски на сјеверо-западу. На Славјанском земљишту само на њеколико мјеста, један или други елеменат побједио је коначно. У већем дјелу и сада води се борба на живот и смрт, резултат тешко је предвидјети и прорећи. Оће ли остати н. пр. Пољска (етнографска,) Ческа с Моравијом, Штајерска с Хорутанском итд. Славјанска или ће постепено пољемчити се? Оће ли се пославенити мађарско населење Угарске или помађарити славјанско? Оће ли се одржати румунизам на Дунаву, на Алути, Марошу и Пруту, или ће се асимиловати с временом са славјанским елементом? Оћели побједити у Банату стихија Немачка, или Мађарска, или Румунска, или Славјанска? Оћели се преобразити у Талијанце Словенци — горички, или ће обратно пославјанити њихове сусједе Фултане? Је ли се коначно утврдио арнаутлук у Старој Србији, или ће опет уступити Србиму? Оће ли се раширити елеменат грчки из приморја у дубину бугарски земаља, или ће обратно он сам уступити напору Славјанских стихија? Та неизвјестност окружује не само политичко-госпоство, но и саму племенску битност Турака на балканском полуострву. (Наставиће се.)

*) Србе — Лужичана горње ја сам урачунио к Чесима, а доње к Пољацима, на основу особитости нарјечја једних и других. С друге стране, број Србо-Лужичана тако је незнатан, да то стабло нема више историчког значаја, (ако је и интересантно односно диалекта.

Помозимо . . . .

Међу борцима за ослобођење прекосавске браће који су с ове наше стране преко похитали, налазио се и Д. Б., који је имање, здравље и сами живот свој на коцку метнуо у великом одушевљењу за слободу српску. У тој борби честити Србин тај изгубио је имање и здравље своје. Остао му је само још тужан и чемеран живот. Куршум непријетељски, који му се и данас у телу налази, мучи га и тешким несносним боловима загорчава му сваки часак. Само какво лековито купатило могло би му олакшати невољу. Помозимо дакле добровољним прилозима брату своме и борцу за слободу и олакшајмо му тако у теретном животу. Уредништво овог листа примиће, на јавност изнети и на своје определење послати сваки дарак, који овамо приспео буде.

У Н. Саду 5. априла 1879. Уредништво.

Нови Сад 5. априла. У страним листовима читамо, како је саборски одбор у Карловци расправљао између осталог и питање о уважању мађарског језика као облигатног предмета у српске основне школе и како је том приликом дошао до закључка, да више пута спомињани нови закон о мађарском језику нема никакве свезе са српским конфесијоналним школама због тога, што се у истима већ предаје мађарски језик. У стању смо на овом месту изрећи, да од свега тога, што је по пештанским листовима о томе писано, нема ништа у ствари. Саборски одбор, осим оних предмета, које смо ми у 47. броју нашег листа побројали, није друге ствари расправљао, па тако није ни закон о мађарском језику у српским школама у претрес узимао.

— Дознали смо, да ће и овдашња српска виша девојачка школа као и срп. основ. нар. школе достојно прославити сребрни пир Њих. Величанства краља и краљице.

— Овдашња срп. виша девојачка школа приређује и ове године једну „беседу“ у своју корист, која ће се држати у суботу пред наш Ђурђев дан 21. априла. Програм за ову „беседу“ изнеће се доцније у овом листу; а овом приликом само јављамо, да су деца школска из песама далеко боље спремљена, него лане и да ће на овој „беседи“ суделовати свирком својом наш чувени вештак др. Јован Пачу из В. Кикинде. Отуда се надамо, да ће публика наша из места и околине многобројно похитати на ову забаву једно, да се упозна са умилном свирком нашег првог вештака, а друго да подпомогне својим прилозима овај наш млади завод од ког очекујемо млоге среће и напредка.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ.“

(При закључку листа приспео.)

Цетиње 5 априла. Јутрос кнегиња Милена роди сина. Весеље неописано, пуцњава из топова и пушака непрекидна; мајка и дете здраво.

НОВИЈЕ.

— „Н. б. тгблту“ телеграфишу из Београда да је српска влада закључила, да нарочитог посланика у Лондон пошаље, да закључи железнички зајам од сто мил. динара. — Министар спољашњих Ристић званично саопштио Аустро-угарском министру-резиденту, е је српска влада закључила, да даде све оне олакшице у пограничном промету, које бечки кабин учиште

— „Пешт. журн.“ телеграфишу из Беча, како је петроградски кабинет поручио бечком, да је од руске стране наређена најстрожија истрага у видинској афери. У једно је кнез Дондуков упућен, да најстрожије пази на привилегије страних поданика, које су дате капитулацијама, и на конзулско право заштите.

— Са свију страна стижу вести, које показују да је по готову напуштена мисао мешовите окупације у Источној Румилији. „Н. сл. преса“ јавља, да Инглеска не ће да суделује при окупацији. Из Цариграда се јавља, да је 1. апр. министарско веће са свим одбило пројект мешовите окупације и одобрило наименовање Алеко-паше за гувернера у Источној Румилији. Стара „Преса“ јавља, да петроградски кабинет такођер одустаје од оте намере, и то с тога, што се Порта томе противи. Само Андраши остаје при плану окупације.

— „П. Л.“ јављају, да се Шуваловљева мисија састоји у том, да у Лондону покрене предлог о јевропској конференцији, која би имала да реши питање о Источној Румилији. Још му је и то мисија, да омогући споразум међу петроградским и лондонским кабинетом у питању Источне Румилије, јер берлински кабинет то препоручује.

— Исти лист дознаје из Петрограда, да ће се у Русији успоставити министарство полиције, као што је било под Александром I. ђен. Лорис-Меликов означен је за министра полиције.

— Депутација Бугара из Источне Румилије стигла 2 апр. у Париз и предала Вадингтону своје жеље. Она му рече, да ће агитације на мах престати, како Бугари добију уверење, да Турци не ће остати у Румилији. Вадингтон одговори, влада не може услишати жалбе, које су управљене против наредаба берлинског уговора.

— 2. апр. стишла из Рима арнаутска депутација пут Париза, да Вадингтону саопшти своје жеље.

— Из Цариграда се јавља, да је Порта мисирског кедива телеграфски упутила, да постави натраг у звање јевропске министре, иначе ће бити збачен с престола.

— Римски журнал „Авенир“ мисли, да Порта не може мисирски ред о наследству престола на своју руку, просто ферманом, не питајући остале силе, преиначити, по што је престолонаследство кедива међународна установа.

Различности.

(Страх од смрти.) Управитељ канцеларије петроградске варошке капетаније и помоћник му буду пре неког времена од револуцијоног одбора позвани, да оставе своја звања, што ови и учине, а на њихова места буду за време постављени државни саветник Гурчанинов и пређашњи харковски поднамесник државни саветник Шелтухин. Тек што ови почну обављати своја нова звања, а други дан већ добију безимена писма, у којима им се смрћу прети, ако и даље остану у звању. Услед тога и ова обадвојица поднесу своју оставку, али ова не буде уважена. Много одважнији је петроградски варошки капетан ђенерал-мајор Суров, који остаје на своме месту, ма да из дана у дан добија писма у којима му се смрћу прети. Али за то Сурова непрестано окружују жандари у војничком и у цивилном оделу... Револуцијони одбор непрестано наставља своју радњу. Пре негде учињено је ново убијство. Близу казанске цркве у Петрограду нашли су лежећива човека и мислили су, да је пијан. Када га подигну, виде, да лежи у крви и нађу поред њега крвав нож. Врат му је био скоро са свим пресечен. У крвној кажуви нашли су цедуљу, на којој је било написано: „Иван Сабего, било му је 23 године, слушалац медичко-хирургичке академије, овим се смрћу казни за своје издајство.“ Под ове речи је потписан: Социјално-револуцијонарни одбор.

(Крвожедност нашег доба.) Американци су познати као чудњаци у многим стварима, па тако је у њих сад ушло у обичај, да пију крв. У св. Лују је, вели се, 200 до 300 њих већ то чинило. Они пију сваки дан по или цео сатљик крви, и то док је још врућа и док се пуши. Крв од бикова сматра се за најлековитију, а месеци септембар и октобар узимају се као најудесније време за лечење. Највише се старима и онима, који од сухе болести пате, препоручује, да пију крв, и то чим се марвинче закоље. Још је, вели се, лековитије, кад се остане неко време у касапници, па се удише она крвна пара, која се налази у ваздуху.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ
НА
„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“.

Крајем овога мјесеца истиче претплата многијем нашијем претплатницима, као и свијема онима, којима се дуговало за лист од год. 1877.

С тога позивамо учтиво и њих и сваког другог, који би хтио наш лист држати почетком мјесеца априла, да се за рана пожуре с пошиљањем претплате, да им не би који број листа изостао.

Цијена је „Гласу Црногорца“ за **Црну Гору и Аустро-Угарску (и за Босну и Херцеговину)**:

На годину	6	фор. а. вр.
На по године . . .	3	„ „ „
На три мјесеца . .	1	„ 50 н.

За све друге земље у **Јевропи** и **Америци**:

На годину	20	франака.
На по године . . .	10	„
На три мјесеца . .	5	„

Претплатници из Аустро-Угарске (и Босне с Херцеговином) нека шаљу своју претплату поштанском упутницом на г. Петра Рамадановића у Котор. А претплатници с другијех страна нека шаљу своју претплату у плаћеном писму на управу „Гласа Црногорца“ на Цетиње.

Цетиње, 1. марта 1879.

УПРАВА
„ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

ПРОСВЕТА

ПОУЧАН ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И НАРОД.

Овај је лист отпочео другу годину. Од њега је изишао сада **3** број са овом садржином:

Полиглогија у нашим нар. школама. — Познавање природе у нар. школи. — Природопис за III. разред (продужење). — Основи модерног васпитања и образовања. — С пута у банатске манастире (наставак). — Одговори. — Библиографија.

Четврти број излази за који дан.

Лист овај излази дваред у месецу. Цена му је годишње 3 ф. а на по године 1 ф. 50 н.

Господа учитељи и свећеници, као и све црквено школске власти умољавају се за што обилатију претплату. Коме је угодније може се претплатити и у књижари браће Јовановића у Панчеву и Велимира Валожића у Београду.

Панчево, марта 1879. ЈОВАН ПОПОВИЋ
уредник и издавалац.

Јаван рачун
о ванредној представи, што је 27 марта о. г. приређена у Н. Саду у корист породице пок. српског песника Ђуре Јакшића.

Чист приход од представе — — —	112 ф. 60 н.
Од добровољних прилога — — —	87 „ 70 „
Свега	200 ф. 30 н.

Добровољне прилоге дали су:

ГГ. Арса Пајевић 2 дук. (= 11 фор.), А. Хаџић управитељ 10 фор. Данчика и Катица Манојловић 8 ф.

По 5 фор.: Др. Ника Максимовић, Милош Димитријевић, ђока М. Поповић.

По 3 ф, 20 н.: ђока Радовановић.

По 3 фор.: Др. Светозар Максимовић и др. Илија Вучетић.

По 2 фор.: Др. Михаило-Полит-Десанчић, Љуб. Стефановић, Стеван В, Поповић, Александар Адамовић, гђа Ана Рокнићка, др. Стеван Павловић, Никола Димовић.

Г. Илија Округић Сремац, парох у Петроварадину 3 динара (= 1 фор. 50 н.)

Н. Н. 1 ф. 30 н.

Г. Васа Пушибрк 1 ф. 20 н.

По 1 фор.: Пера Натошевић, Ј. Г. Адамовић, Филип Обркнвжевић, Сава Петровић, гђа Катица Петровићка, Стеван Милованов, Гавра Плавшић, Лаза Јеремић, др. Илија Огњановић, др. Милан Савић, др. Милан ђорђевић, Јован Грчић, гђа Ј. Радовановићка, Паја Гостовић, ђорђе Шевић.

Јован Марјановић 50 н., Н, Н. 40 н., Н Н. 30 н. и Н. Н. 30 новч.

Горња свота од 200 фор. 30 нов. а. вр. послана је одбору што се стара за сирочад пок. ђуре Јакшића у Београд.

Управа срп. нар. позеришта сматра за своју пријатну дужност, да овом приликом изјави најтоплију захвалност како родољубивим прилагачима, тако и г. Данилу Манојловићу, супоседнику позоришне дворане, који је од своје стране пристао, да се дворана бесплатно уступи на горњу циљ.

Из седнице управнога одбора „друштва за срп. нар. позориште,“ у Н. Саду 29. марта 1879.

Начеоник друштва за срп. нар. позориште:
САВА ПЕТРОВИЋ с. р. Др. СТЕВАН ПАВЛОВИЋ с. р.
тајник.

ЈАВАН РАЧУН.
о фонду сирочета Лазе Телечкога.

	ф. н.
1. Прилози приплођени одборником А. Пајевићем у своти 184 ф. 95 н. уложени од почетка па и сада у „Српској задрузи“, донели су камате до краја 1878 ф. 65.9 те чине — — — — — —	250.4
2. Прилози приплођени одборником Ђубом Стефановићем уложени у „Задрузи“ у износу ф. 68.69 камате на исте до конца 1878. ф. 16.57 те чине	85.26
3. Прилози умножени у Митрорачкој штедионици 66 ф. на исте камата до краја 1878. 22 ф. чине	88.—
4. Прилози приплођени одборником С. В. Поповићем у износу 90 ф. на исто камата од 1875. па до краја јула 1879. 10% чини свега — — —	130.50
5. Прилози приплођени одборником К. Рајићем у своту од 65 ф. с каматом 10% од апр. 1876. до конца јула 1870 чине — — — — — —	93.80
6. Прилози приплођени одборником ђ Поповићем у износу од ф. 21.30 уложени у „Српску задругу на исту камата до конца 1878. ф. 7.40 чине	28.70
7. Прилози при забави у Јарковцу у шуми скупљени и преко ур. „Заставе“ приспели — —	19.—
Свега —	695.30

Прилози ови обнародовани су у „Застави“ како су кад стизани. Пошто брат покојников васпитава, рани и одева своју синовицу бесплатно, то је одбор закључио да прилоге уједини, приватно уз сигурност на 10% изда, [каматом да плаћа за сироче у који осигуравајући завод, да би по узрасту извесну своту новаца као мираз добило, уз то да му припадне и овај фонд. У случају смрти припада фонд срп. народном позоришту.

У Н. Саду на Лазареву суботу 1879.

Одбор сирочета Л. Телечкога.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.
(Недељни ред позоришних представа.)

У суботу 7. априла **„Кин“**, Позоришна игра у 5 чинова, написао Александар Дима, превео К. Н. Христић.

У недељу 8 априла **први пут: „Дружина“**, Шаљива игра у 5 чинова, написао Е. Скриб превео Драгутин Јовановић.

У среду 11 априла. **Свечана представа у прославу сребрне свадбе Његовог ц, и апостолског Величанства краља Фрање Јосифа I. и Њеног Величанства краљице Јелисавете I.**

„Марија Стјуартова“. Жалосна игра у 5 чинова, написао Фридрих Шилер.

Вештина.

У наклади Таборског и Парша у Пешти изишле су нове музикалије под насловом: Riczacza nota. 1. Rozmarinszal jaj be illatos. 2. Ezerével „Akkór szép a kis lány. За певање уз пратњу на гласовиру или само за гласовир удесио Szentirmay Elemér. Цена 60 нов.

Курс бечке берзе 4. (17.) апр.

Сребро — — — — — — — — — — —	100.54
Ц. кр. дукати — — — — — — — — —	5.54
Наполеондори — — — — — — — — —	9.33
Немачке марке — — — — — — — — —	57.55

ОБЈАВА ЗА ЗУБОБОЛНЕ.

Слободан сам како пошт. публици тако и мојим штов. пацијентима до знања ставити, да ћу 25. о. м. у Нови Сад у гостионици код „царице Јелисавете“ приспети.

С поштовањем
Др. В. Дик,
зубни лекар.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Српска православна општина пештанска отвара стечај: на једну стипендију из закладе пок. Наума Бозде, негдашњег грађанина и великокупца у Пешти.

На ову стипендију од 2100. фор. словом: две хиљаде и сто фор. а. вр. могу се писмено пријавити занатлије или машинисте, који већ раде у Пешти и имају потребну вештину да постану мајстори, — који стално овде настанити се намеравају и који имају вољу да се ожене са православном српкињом.

Молиоци морају доказати:

а.) са крштеним писмом, да су православне вере;

б.) са сведоџбом свештеника или општинског поглавара да су сиромашни, и да су доброг моралног владања.

в.) са обичним исказима, да су занат редовно изучили и са вишегодишњим радом потребну вештину прибавили.

Молиоци дужни су на позив црквено-школског одбора лично предстати ради тога, да се одбор увери, е да ли су потпуно здрави, да ли имаду за престоницу нужну образованост, и да ли осим матерњег језика говоре и пишу мађарски или немачки.

Молбенице имају се српској прав. општини у Пешти, „Grünbaum-gasse“, бр. 27. до 30 априла п. р. т. г. поднети односно предати. 3—3

ЕДИКТ.

На овамо поднесену молбу становника новосадског Мише Јанковића, да се брак између њега и нестале му супруге Рахиле рођ. Лујански коначно разведе, позива се овим речена Рахила, да за шест месеци од дана публикације овог едикта ради расправе овога предмета конзисторији овој или лично предстане, или пак место свога садањег пребивања означи у противном случају поступиће се против ње у смислу постојећих у том погледу закона.

Из седнице конзисторијалне у Н. Саду 15. (27.) марта.
2—3 КОНЗИСТОРИЈА ЕПАРХ. БАЧКЕ.

Ја сам у врло доброј независној служби, поседујем 14.000 фор. здрав сам и леп, 34 године стар **и желим се са једном младом, лепом и имућном девојком оженити.** Непосредне понуде, као и оне од родитеља, тутора или сродника, нека се изволу на немачком језику писане под атресом: **Karl Magnus** на администрацију „Заставе“ у Нови Сад опремити. Одговара ће се само на оне, у којима је тачан и истинит атрес означен и где није опредељено време за одговор.

Проводације награђују се врло добро.

Одликована на 9 изложби
БРАЋА КЕНИГШТЕТЛЕР
У НОВОМ САДУ
на житној пијаци у сопственој кући бр. 1761.
КОД „ЦРНОГ БУРЕНЦЕТА“
ФАБРИКА СИРЋЕТНЕ ЕСЕНЦИЈЕ
од 6 струка.
СТОВАРИШТЕ РУМА, ЛИКЕРА, ВИНА, РАКИЈЕ И ШПИРИТУСА.
Пробе и ценовнике бесплатно. 11—12

Мануфатурна трговина
КОД „БЕЛЕ ЛАЛЕ“
у Новом Саду 3—3
потребује једног од старијих спомоћника.

Мешовита трговина
ПАЈЕ АНДРЕЈЕВИЋА
у Руми.
потребује једног спомоћника; који је добро писмен, може одма ступити. 1—3

Један млад човек који је изучен књиговођа, говори српски, немачки, мађарски и романски језик, тражи себи сходно место. Оферте прима умољена администрација „Заставе.“

Гвожђарска трговина
Л. Е ПАНАЈОТОВИЋА и СИНОВА
у Руми
потребује два вешта млађа спомоћника, ако су и мађарском језику вични имају првенство и два шегрта од ваљаних родитеља. 3—3

Сдружене творнице
од овостраног и иноземног
МАНУФАКТУРНОГ ЕСПАПА

препоручују за приближујући се сезону своје богато стовариште пролетњи и летњи штофова за хаљине и то метар по 35 кр., 52 кр. и више, даље најфинији саксонски **Cachemire** и **Ternos**, црно и у бојама од 52 кр., 85 кр., ф. 1.—, 1.20, 1.40, 1.80 до ф. 3.—

Велики избор црни кашмирски огртача, глатки и везени са тешким свиленим фронцлама од ф. 2.50 до 10.

Богато стовариште бојадисани и црни фањски-модни и сомотски пантљика, чипака и т. д.

Творничко стовариште креветни застирача столњака

1 гарнитура од рипса, састојећа се из 2 креветна застирача и 1 столњака, у свим могућим бојама по ф. 9.50, 12.—, 16.—, 20.—, тако исто у двобојном дамасту 1 гарнитура по ф. 9.50 и 12.—.

Осим тога велико стовариште изврстног преденога платна и креаса, креветни хаљина, оксфорда, кретона, цица за намештаје, столњака од дамаста, салвета, пешкира, градла, врло јефтином ценом.

Творничко стовариште фини франц. мидера у највећем избору комад по 70 кр., ф. 1.—, 1.50, 1.80, 2.—, 2 50, 3 и скупље.

Пролетњи сунцобрана и **En tout cas** од добре свиле, постављени и без поставе, по најновијем укусу од ф. 2.—, 2.50, 3.— до 8.—.

Велико стовариште рубља за женске свакога кроја, спаваћи хаљина, јутрењи хаљина од кретона и оксфорда по творничкој цени.

Опширне ценовнике и мустре од штофова и пантљика забадава и франковано. — Наручбине поштанским поузећем. 5—14

скраћена адреса
Carl Heim, Wien I. Schulerstrasse 3.

ЗУБОБОЉЕ сваке врсте па и саме шупље и изеле зубе лечи брзо и трајно **индиски екстракт.** Због изврсности своје требало се свака породица исти екстракт држати, а може и добити у Новом Саду само код г. **Д. Коде** у Панчеву у апотеци **В. Х. Графа** у флашама по 35 и 70 новч. 2—10 **G. Bäuchler**

5—30

У једној већој **стакларској и порцеланској трговини у Буда Пешти** тражи се један младић, који је како тој радњи тако и једноструном књиговодству вичан а при том српски, немачки и мађарски говори. Понуде прима из љубави г. др. Конст. Пеичић, надзорник текелијанума у Пешти и ваља на истима означити **„Offert für ein Glas- & Porcellan-Geschäft.** 2—3

РУСТОН ПРОКТОР И ДРУГ
У ЛИНКОЛНУ

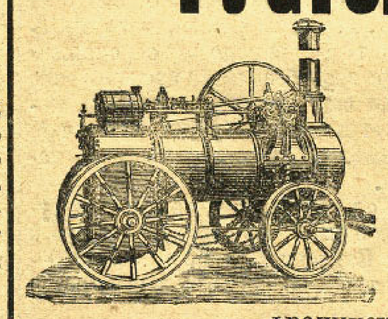

на париској изложби 1878. одликовани са три златне и сребрне медаље, осим тога подарени

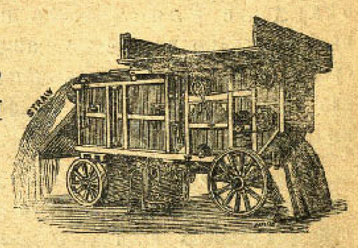

ЗЛАТНИМ КРСТОМ

француске почастне легије (**Ehren Legions Kreutz**)
ЗА СВОЈЕ ПОДПУНО УСАВРШЕНЕ
МАШИНЕ ЗА ВРШИДБУ
које и главницу чисту.

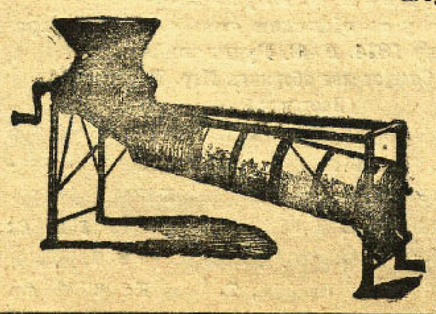

Препоручује и налоге прима а радо на устмена и писмена питања одма одговара наш поверени заступник

В. СТЕФАНОВИЋ
У НОВОМ САДУ.

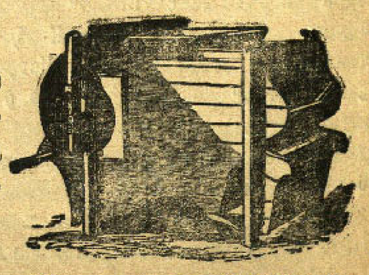

(Бакерова, главницу чисти и жито сортира)

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић — Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију“. — Српска народна задружна штампарија.